ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΕΤΟΣ Β'. ΑΡΙΘ. **20** | *Ἐν Πειραιεῖ Δεκέμβριος* 1884 | ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ **Δ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ**

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

(ὑπὸ Δ. Πετριτσοπούλου, διδάκτορος τῶν νομ.)

ΜΑΡΚΟΥ ΡΕΝΙΕΡΗ

Ἱστορικαὶ μελέται

Ο ΕΛΛΗΝ ΠΑΠΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ε'.

Τὸ Βυζάντιον καὶ ἡ ἐν Βασιλείᾳ Σύνοδος.

Ἡ εἰς τὴν ἕδραν τοῦ ἁγίου Πέτρου ἀνύψωσις τοῦ ἐκ Κρήτης καρδιναλίου ἐπανηγυρίσθη οὐχ ἧττον ἐνθουσιωδῶς καὶ ἐν Πράγῃ. Ὅλως διάφοροι ὅμως ἦσαν αἱ προσδοκίαι ἃς ἐξήγειρεν αὐτόθι τὸ ὄνομα τοῦ νέου τῆς Ἐκκλησίας ἀρχηγοῦ. Τὸ ἐν Βοημίᾳ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐπωαζόμενον νέον σχίσμα ἤλπιζε τὴν ἀντίληψιν αὐτοῦ πρὸς ἀναμόρφωσιν τῆς ἐκκλησίας κατὰ τὰς νέας δοξασίας. Ὁ σλαυικὸς πληθυσμὸς τῆς Βοημίας ἐπεζήτει τὴν ἀπὸ τοῦ Γερμανισμοῦ χειραφέτησίν του· ὁ δὲ Ἰωάννης Οὔσσιος, θεολόγος καὶ φιλόσοφος, καθηγητὴς δὲ ἐν τῷ τῆς Πράγης Πανεπιστημίῳ, ἠθέλησε νὰ συνδυάσῃ τὴν θρησκευτικὴν καὶ πολιτικὴν χειραφέτησιν τῆς φυλῆς καὶ τῆς πατρίδος του μετὰ τῆς γενικῆς τῆς ἐκκλησίας μεταρρυθμίσεως καὶ τῆς ἀπαλλαγῆς ὁλοκλήρου τῆς χριστιανοσύνης ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῆς παπικῆς ἕδρας (κεφ. Γ'.)

Καλλίστην παρέκβασιν ποιεῖ ὁ συγγραφεὺς ἐν κεφ. ΙΑ'. περὶ Καρόλου Ζένου, ἐνδοξοτάτου κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἀνδρός, τοῦ γηραιοῦ τῆς Ἐνετίας ναυμάχου, ὅστις, διατελέσας ἄλλοτε μετὰ τοῦ ἡμετέρου Πέτρου ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ δουκὸς τοῦ Μεδιολάνου Ἰωάννου Βισκόντου, ἅμα ὡς ἔμαθεν ὅτι ὁ ἀρχαῖος φίλος καὶ συνάδελφος, ἐκλεχθεὶς πάπας, κατεπολεμεῖτο ὑπὸ ἐχθρῶν κραταιῶν κατεχόντων εἰσέτι τὴν Ῥώμην, καὶ ἐδεῖτο τῆς βοηθείας πάντων ὅπως πατάξῃ τὰς τερατώδεις κεφαλὰς τοῦ σχίσματος, ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν ἐκ τῆς μεμακρυσμένης Ἀνατολῆς, ἐκ τῆς νήσου Κύπρου, τὸν υἱόν του κομίζοντα ἐπιστολὴν δι' ἧς ἐξέφραζε τὴν ἀγαλλίασίν του ἐπὶ τῇ ἐνθρονίσει αὐτοῦ καὶ προσέφερεν εἰς τὸν Μακαριώτατον Πατέρα τὸ ξίφος του καὶ τὴν ἐμπειρίαν του.

Τὸ δὲ κεφάλαιον ΙΒ'. ὅσῳ βραχὺ τοσούτῳ περιεκτικόν ἐστιν ἱστορικῶν ἀληθειῶν καὶ σκέψεων ἐμβριθεστάτων. Καὶ ὁ βυζαντινὸς ἑλληνισμός, ἐπιλέγει ὁ βαθύνους συγγραφεύς, ὃν ἤδη ἡ Εὐρώπη ἐκάλει ὡς νέον παράγοντα εἰς ἀνακαίνισιν καὶ συμπλήρωσιν τοῦ ἑσπερίου πολιτισμοῦ καὶ ὁ ἐκ Κρήτης πάπας ἦσαν γέροντες παρηκμακότες, οἵτινες, πόρρω ἀπέχοντες τοῦ νὰ δύνωνται νὰ μεταδώσωσι ζωήν, ἔφερον ἤδη ἐπὶ τοῦ μετώπου τὰ σημεῖα τοῦ θανάτου, καὶ μεταβαίνει εἰς τὴν ἀφήγησιν τῶν πράξεων τοῦ Ἀλεξάνδρου «κατὰ τοὺς ὀλίγους μῆνας οἵτινες χωρίζουσι τὴν στέψιν του ἀπὸ τοῦ τάφου του.» (κεφ. ΙΓ'. - ΙΗ'.)

Τὸ μέγα ζήτημα τῆς ἐν Πίσῃ συνόδου ἦν, μετὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Πάπα, ἐπαρκὴς καθολικὴ μεταρρύθμισις τῆς καταστάσεως τῆς ἐκκλησίας. Ἀλλ' εἰ καὶ ἦν ὁ γενικὸς πόθος πάντων τῶν χριστιανικῶν ἐθνῶν, τὸ ζήτημα δὲν εἶχε ποσῶς μελετηθῆ κατὰ τὰς λεπτομερείας αὐτοῦ ὥστε νὰ σχηματισθῇ κοινὴ γνώμη περὶ τῆς μεθόδου καὶ τῶν ὁρίων τῶν μεταρρυθμίσεων. Ἀπεφάσισε λοιπὸν ὁ Ἀλέξανδρος, τῆς συνόδου συμφωνούσης, ν' ἀνατεθῇ τὸ ἔργον εἰς νέαν σύνοδον συγκληθησομένην πρὸ τῆς παρελεύσεως τριῶν ἐτῶν καὶ οὕτως ἐκηρύχθη κατὰ τὴν 7 Αὐγούστου 1409 ἡ λῆξις τῆς ἐν Πίσῃ συνόδου.

Ἐν τοσούτῳ πρὸς τὴν εἰρηνοποίησιν τῆς ἐκκλησίας ὤφειλεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ κατορθώσῃ πρὸ πάντων τὴν γενικὴν αὐτοῦ ἀναγνώρισιν ἀπέναντι τῶν δύω ἀντιπαπῶν ἀντιτασσόντων εἰς τὴν ἐν Πίσῃ σύνοδον ἀντισυνόδους, ὧν ἑκάστη τὸν συγκαλέσαντα αὐτὴν ἐκήρυττε νόμιμον, τοὺς δὲ ἄλλους δύω

ἀφώριζε, νὰ καταλάβῃ δὲ τὴν ἀποστολικὴν τῆς Ῥώμης ἕδραν κατεχομένην ὑπὸ τῶν στρατῶν τοῦ νεαπολίτου βασιλέως Λαδισλαύου ἐν ὀνόματι τοῦ Γρηγορίου.

Ἡ πολιορκία τῆς Ῥώμης ἤρξατο τὴν 1 ὀκτωβρίου 1409, μόλις δὲ κατὰ τὴν 1 μαΐου 1410 ἔλαβεν ὁ πάπας Ἀλέξανδρος τὴν ἀδιαφιλονείκητον κατοχὴν τῆς ὅλης πρωτευούσης τοῦ καθολικοῦ κόσμου. Καθ' ὃν δὲ χρόνον ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ ἄστεος τὸ ζήτημα τῆς παποσύνης διημφισβητεῖτο διὰ τῶν κοσμικῶν ὅπλων, ὁ νέος πάπας κατεγίνετο εἰς τὴν διευθέτησιν τῶν πνευματικῶν ὑποθέσεων τῆς ἁγίας ἕδρας αἵτινες ἐκ τοῦ πολυχρονίου σχίσματος εἶχον περιστῆ εἰς ἄκραν περιπλοκήν.

Δύω ὅμως σπουδαῖαι μέτρα, εἰς ἃ προέβη ὁ Ἀλέξανδρος, συνετέλεσαν εἰς τὸ ν' ἀπολέσῃ τὴν δημοτικότητα ἧς ἔτυχεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐν Πράγῃ καὶ ἐν Παρισίοις.

Ὁ Οὔσσιος ἐνθαρρυνθεὶς ἐκ τῆς εἰς τὴν παπικὴν ἕδραν ἀνυψώσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τὸν πάπαν τοῦτον ὡς προστάτην λογιζόμενος, ἐκήρυττεν ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος μετὰ μείζονος παρρησίας τὰς περὶ ἀναμορφώσεως τῆς Ἐκκλησίας δοξασίας αὐτοῦ, πρὸς ἐπίτευξιν δὲ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ ἐξεικόνιζε διὰ τῶν μελανωτέρων χρωμάτων τὴν παροῦσαν τοῦ λατινικοῦ κλήρου κατάστασιν. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Πράγης Ζβύγκος (Zbynck) ἐπὶ ταῖς τῶν προσβληθέντων ἐφημερίων καταγγελίαις διέταξεν ἀνάκρισιν κατὰ τοῦ Οὐσσίου, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, πληροφορηθεὶς παρ' ἀποστόλων τοῦ ἀρχιεπισκόπου, ὧν εἷς εἶχεν ἐπιτηδείως ληφθῆ ἐκ τοῦ τὸν Ἀλέξανδρον εὐεργετήσαντος τάγματος τῶν φραγκισκανῶν, ὅτι οἱ περὶ τὸν Οὔσσιον διαδίδουσιν αἱρετικὰς δοξασίας, ἐξέδωκε τῇ 20 Δεκεμβρίου 1409 διάταξιν δι' ἧς οὐ μόνον ἀπηλλάσσετο ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῶν κατηγοριῶν ἐφ' αἷς ὁ Οὔσσιος κατήγγειλεν αὐτὸν εἰς τὴν παπικὴν ἕδραν, ἀλλὰ καὶ ἐχορηγεῖτο αὐτῷ πληρεξουσιότης ὅπως καταδιώξῃ πᾶσαν ἐν τῷ ποιμνίῳ αὐτοῦ ἀναφανεῖσαν αἵρεσιν καὶ ἀπαγορεύσῃ εἰς τοὺς οὐσσίτας τὴν ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος διδασκαλίαν.

Καὶ ὀρθότατα μὲν ὁ συγγραφεὺς παρατηρεῖ ὡς πρὸς τὸ πρῶτον τοῦτο μέτρον ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος, ὅσον καὶ ἂν ὑποτεθῇ ἐνδομύχως πεπεισμένος περὶ τῆς ἀνάγκης τῶν μεταρρυθμίσεων, δὲν ἠδύνατο ποτὲ ὡς πάπας νὰ προβῇ μέχρι τοῦ σημείου πρὸς ὃ ἔσπευδεν ὁ Οὔσσιος, ἀλλ' ἆρά γε—ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ ἐρωτήσωμεν ταπεινῶς— τὰ πράγματα αὐτά, αἱ ὑπερπλεονάσασαι σκανδαλώδεις τοῦ κλήρου καταχρήσεις, ἡ καθόλου κατάστασις τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἱκανῶς ἤδη ἐκδεδηλωμένη κοινὴ γνώμη, οἱ χρόνιοι καὶ εὔλογοι πόθοι σύμπαντος τοῦ χριστιανικοῦ πληρώματος, αὐτὴ τέλος ἡ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀνύψωσις εἰς τὸν παπικὸν θρόνον, δὲν συνεβούλευον αὐτῷ μιᾷ φωνῇ μείζονα μετριοπάθειαν ἀπέναντι τῶν ἐν Πράγῃ εὐτόλμων νεωτεριστῶν;

Ἡ ἑτέρα ὅμως ἀπόφασις αὐτοῦ, δι' ἧς παρὰ τὴν διάταξιν τῆς ἐν Λατερανῷ συνόδου τοῦ 1215, ὑποχρεοῦσαν τοὺς ἐνορίτας νὰ ἐξομολογῶνται εἰς τὸν ἴδιον αὐτῶν ἐφημέριον, ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν μεταβαίνοντας μοναχοὺς τὴν ἐξομολόγησιν, ἐστὶν ἀξιέπαινος καὶ δὴ θαυμαστὴ ἀπέναντι τῆς ἐντεῦθεν ἀπειλουμένης κατὰ τοῦ πάπα Ἀλεξάνδρου ἐξεγέρσεως τῶν γάλλων θεολόγων οἵτινες εἶχον πρὸ μικροῦ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀνάρρησιν αὐτοῦ. Ἡ διάταξις τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐζημίου οὐ σμικρὸν τὰ συμφέροντα τοῦ τακτικοῦ κλήρου ὅστις κατὰ μέρος ἐστρατολογεῖτο ἐκ τῶν εἰς τὸ τῶν Παρισίων πανεπιστήμιον φοιτώντων, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος, ἀληθῆς ποιμὴν φροντίζων ἐκ τῆς ὑψηλῆς περιωπῆς του περὶ τοῦ γενικοῦ τῆς ἐκκλησίας συμφέροντος καὶ ὑπὲρ τούτου θυσιάζων τὸ ἴδιον, δὲν ἐδίσταση, ἀποβλέπων εἰς τὴν ἠθικὴν ποιότητα τῶν πλείστων τῶν ἐφημερίων, εἰς τὴν καταφανῆ ἐξαχρείωσιν τοῦ τακτικοῦ κλήρου καὶ σύναμα προστατεύων τὴν ἐλευθερίαν τῶν συνειδήσεων, ν' ἀπονείμῃ εἰς τοὺς περιοδεύοντας μοναχούς, οὓς ἡ φήμη προπορευομένη ἀνήγγελλε τοῖς πιστοῖς ὡς ἐναρέτους καὶ πεπαιδευμένους, τὸ δικαίωμα τοῦ ἀπ' ἄμβωνος διδάσκειν καὶ τοῦ ἐξομολογεῖν. Καὶ ἡ πρᾶξις αὕτη τοῦ Ἀλεξάνδρου παρίσταται τόσῳ μᾶλλον ἀξιοθαύμαστος, ὅσῳ οὗτος δὲν ἠγνόει ὅτι ἔμελλεν ἕνεκεν αὐτῆς ν' ἀπαλλοτριωθῇ τῶν συμπαθειῶν τῶν γάλλων καθ' ὃν χρόνον μάλιστα εἶχεν ἀνάγκην αὐτῶν ὅπως παλαίσῃ κατὰ δύω ἀντιπαπῶν. Τῆς τοιαύτης γενναίας ὅσον καὶ λελογισμένης ἀποφάσεως τοῦ ἡμετέρου ἥρωος εὔγλωττον καὶ βαθύνουν ὑπεράσπισιν παρὰ τοῦ συγγραφέως ἀναγινώσκομεν ἐν τέλει τοῦ κεφαλαίου ΙΕ'.

Ὁ πάπας Ἀλέξανδρος, ἐνῷ οὕτω προὐνόει περὶ τῶν γενικῶν συμφερόντων τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ κράτους, ἔστρεφε τὰ βλέμματα καὶ πρὸς ἀνατολάς, καὶ αἱ τύχαι τῶν ὁμογενῶν του δὲν ὑπῆρξαν ἀλλότριαι τῶν μεριμνῶν καὶ τῆς προνοίας αὐτοῦ. Ἐν κεφαλαίῳ ιϛ'. ὁ σοφὸς συγγραφεὺς ἀφιερεῖ σελίδας τινὰς ἀξίας βαθείας μελέτης εἰς τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ἱστορίαν καὶ εἰκονίζων ἀκριβῶς τὴν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους κατάστασιν τῆς ἀνατολῆς, ἐκτίθησι τὰς ὑπὲρ μεγάλου ἀγῶνος σπουδαιοτάτας ἐνεργείας τοῦ Ἀλεξάνδρου κηρύττοντος, μετὰ προηγουμένην συνεννόησιν μετὰ τῶν καταλλήλων προσώπων καὶ μετ' αὐτοῦ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, γενικὴν σταυροφορίαν κατὰ τῆς ὀθωμανικῆς δυναστείας, τοῦ δεινοῦ τούτου ἐφιάλτου τῆς χριστιανοσύνης, καὶ πέμποντος πανταχόσε ἐπιστολὰς καὶ πρεσβευτὰς ὅπως διὰ συνομολογήσεως γενικῆς συμμαχίας κατὰ τῶν ὀθωμανῶν ἐγείρῃ τὸν κατ' αὐτῶν πόλεμον. Ἀλλ' ὁ θάνατος ἔμελλε μετὰ μικρὸν ν' ἀποκόψῃ τὸ νῆμα τῆς ζωῆς καὶ τῶν σχεδίων τοῦ ἕλληνος πάπα.

Ἐν ἰδίῳ κεφαλαίῳ ΙΖ'. ὁ συγγραφεύς, κοινὴν ἔχων τὴν πατρίδα μετὰ τοῦ μεγαλεπηβόλου ἀνδρός, ὃν δεξιῶς βιογραφεῖ, ἀφηγεῖται πῶς ὁ Ἀλέξανδρος, ἀνελθὼν ἐπαξίως εἰς τὸ ὕψος ἐκεῖνο τῆς παποσύνης, εἰς ὃ ἔκλινον τότε γόνυ αὐτοκράτορες καὶ βασιλεῖς, ἔδειξεν ὅτι δὲν ἐπελαθέτο τοῦ τόπου ἔνθα παῖς ὢν εἶχήτει παρὰ τῶν διαβατῶν ἐλεημοσύνην ἑωσοῦ εὗρεν ἄσυλον καὶ ἐκπαίδευσιν ἐν τῷ κοινοβίῳ τῶν Φραγκισκανῶν. Ἂν, λέγει ὁ φιλόπατρις συγγραφεύς, γνώρισμα ἴδιον τῶν ἑλλήνων ἐν παντὶ καιρῷ ὑπῆρξε τὸ νὰ μὴ λησμονῶσι τὸν τόπον

τῆς γεννήσεώς των ὅπου τῆς γῆς καὶ ἂν ἐκσφενδονισθῶσιν ὑπὸ τῆς τύχης, ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τούτου τοῦ γνωρίσματος ἡ ἑλληνικὴ καρδία τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἀπαριθμεῖ τὰ πρὸς τὴν εὐεργετήσασαν αὐτὸν μονὴν τοῦ ἁγίου Φραγκίσκου ἐν Ἡρακλείῳ δωρήματα ὧν τὴν ἀξίαν αὔξανεν ἡ περίστασις ὅτι ὁ δωρητὴς ὑπῆρξε πάπας πτωχός. «Ὑπῆρξα πλούσιος ἐπίσκοπος, πτωχὸς καρδινάλιος, εἰμὶ δὲ ἐπαίτης πάπας» ἐξεφώνησε ποτὲ ὁ ἡμέτερος Ἀλέξανδρος.

Τὴν 12 Φεβρουαρίου 1410 μεγάλη πρεσβεία τῶν ῥωμαίων ἀφικνεῖτο εἰς τὴν πόλιν τῆς Βονωνίας, ὅπου ὁ Ἀλέξανδρος, ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ ὅτι ὁ ῥωμαϊκὸς λαός, κράζων «ζήτω ἡ ἐκκλησία, ζήτω ὁ πάπας Ἀλέξανδρος», ἠνέῳξε τὰς πύλας τοῦ πολιορκουμένου ἄστεος εἰς τὸν στρατὸν αὐτοῦ, εἶχε πορευθῆ πρὶν ἢ εἰς Ῥώμην μεταβῇ, καὶ ἐν μεγάλῃ τελετῇ ἐνεχείριζεν εἰς τὸν νέον πάπαν καὶ τὰς κλεῖς καὶ τὴν σημαίαν τοῦ ἄστεος, σύμβολα τῆς ἐπὶ τῆς Ῥώμης κυριαρχίας του, καὶ παρεκάλει αὐτὸν νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ καθολικοῦ κόσμου ἐπάνοδόν του.

Τὴν ἐπιθυμίαν ὅμως τῶν Ῥωμαίων καὶ ἑαυτοῦ νὰ πατήσῃ τὸ ἔδαφος τῆς Ῥώμης καὶ νὰ προσευχηθῇ ἐπὶ τοῦ τάφου τῶν ἀποστόλων, δὲν ἐπέτρεψεν αὐτῷ ὁ Θεὸς νὰ ἐκπληρώσῃ. Ἀσθενήσας μετὰ μικρόν, παρέδιδε τὸ πνεῦμα τῇ 4 Μαΐου 1410, δέκα μόνον μῆνας χειρισάμενος τὸ πηδάλιον τῆς ἐκκλησίας.

Τὴν βιογραφίαν τοῦ ἐκ Κρήτης ποντίφηκος περατοῖ ὁ συγγραφεὺς ἐν κεφαλαίῳ ΙΘ'. διὰ τῶν ἑξῆς πατριωτικῶν λόγων. «Ὁ Ἀλέξανδρος ἐτίμησε τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα. Ἂν »ποτε ἡ Κρήτη ἐλευθέρα στήσῃ μνημεῖον εἰς τοὺς ἐπιφανεῖς »ἄνδρας, οἵτινες εἶδον ἐν αὐτῇ τὸ φῶς τοῦ κόσμου, τοῦ παν»θέου τούτου κόσμημα θέλει εἶναι μετὰ τῶν ἄλλων τὸ ὄνο»μα τοῦ κρητὸς πάπα.»

Μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὸ Β'. μέρος τῆς ὑπὸ μελέτην συγγραφῆς, οὗτινος ὁ τίτλος «τὸ Βυζάντιον καὶ ἡ ἐν Βασιλείᾳ σύνοδος» προδιατίθησιν εὐθὺς τὸν ἕλληνα ἀναγνώστην ἐξεγείρων ἐν αὐτῷ πλῆρες τὸ ἐθνικὸν διαφέρον.

Ὅτε ὁ θάνατος κατέλαβε τὸν Ἀλέξανδρον, τὸ πολύπλοκον δρᾶμα, ἐν ᾧ οὗτος ὑπῆρξεν ἓν τῶν πρωτευόντων προσώπων, δὲν εἶχεν ἔτι περιστῆ εἰς τὴν καταστροφήν του. Τὸ μέγα δυτικὸν σχίσμα ὑφίστατο καὶ τὸ δεύτερον τοῦτο μέρος τοῦ προκειμένου ἔργου παρίστησιν εἰς τὸν περίεργον θεατὴν τὴν τελευταίαν πρᾶξιν τοῦ δράματος καθ' ἣν ἐμφανίζεται δρῶν πάλιν ἑλληνικὸν πρόσωπον, ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία.

Ἅμα ταφέντος τοῦ Ἀλεξάνδρου, οἱ ἐν Βονωνίᾳ παρόντες καρδινάλιοι ἐκήρυττον διάδοχον αὐτοῦ τὸν ἐκ Νεαπόλεως καρδινάλιον Βαλτάσαρ Κόσσαν, ὅστις, μετονομασθεὶς Ἰωάννης ΚΓ', ἀνέβαινεν εἰς τὸν παπικὸν θρόνον καὶ ἐγκαθιδρύετο ἐν τῷ Οὐατικανῷ. Ἀλλὰ μετὰ μικρὸν ἠναγκάζετο ὑπὸ τῶν ὅπλων τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως Λαδισλαύου νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν Ῥώμην, ἡ δὲ ἐν Κωνσταντίᾳ παρ' αὐτοῦ συγκληθεῖσα νέα γενικὴ σύνοδος, ἣν εἶχεν ὑποσχεθῆ ἐν Πίσῃ ὁ πάπας Ἀλέξανδρος, καθήρεσε καὶ ἐφυλάκισεν αὐτὸν βδελυκτὸν τοῖς πᾶσι καταστάντα. Παραιτηθέντος δὲ συγχρόνως τοῦ ἀντιπάπα Γρηγορίου, καὶ ἐγκαταλειφθέντος παρὰ πάντων τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ τοῦ ἑτέρου ἀντιπάπα Βενεδίκτου, ἐξελέχθη τῇ 11 νοεμβρίου 1417 πάπας ὁ ῥωμαῖος καρδινάλιος Ὄθων Κολόννας. Μετονομασθεὶς οὗτος Μαρτῖνος Ε'., ἐνεφανίζετο ὡς ὁ μοναδικὸς καὶ ἀναμφισβήτητος ποιμενάρχης οὗτινος ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἕνεκα τοῦ σχίσματος ἐστερεῖτο ὁ χριστιανικὸς κόσμος.

Ἡ παποσύνη ὅμως δὲν εἶχε νικήσῃ τὸ σχίσμα ἄνευ μειώσεως τῶν ἀπὸ τῶν μέσων αἰώνων χρονολογουμένων προνομίων αὐτῆς. Κατὰ τὴν μακρὰν διάρκειαν τῆς ἐν Κωνσταντίᾳ συνόδου τὰ ἐλευθερόφρονα σπέρματα, ἅτινα ἐρρίφησαν ἤδη ἐν Πίσῃ, εἶχον ἀναπτυχθῆ, ἡ δὲ σύνοδος, ἀναλαβοῦσα δικαιώματα καὶ γλῶσσαν συντακτικῆς τῆς ἐκκλησίας συνελεύσεως, ἐπέβαλεν ὅρια εἰς τὴν παπικὴν ἐξουσίαν. Ἐκεῖ τὸ πρῶτον ἐκηρύχθη ἡ ἀρχὴ ὅτι ὁ πάπας, ὅπως πᾶς ἄλλος χριστιανός, ὀφείλει νὰ ὑπακούῃ εἰς τὰ θεσπίσματα τῶν γενικῶν συνόδων ἐκπροσωπουσῶν τὴν καθόλου ἐκκλησίαν, καὶ ὡρίσθη ὅτι αἱ σύνοδοι πρέπει νὰ συγκαλῶνται περιοδικῶς. Ὁ Μαρτῖνος Ε'. δὲν ἦτο πλέον ἀπόλυτος τῆς ἐκκλησίας μονάρχης· ἡ παποσύνη εἶχε μετασχηματισθῆ εἰς συνταγματικὴν μοναρχίαν.

Ἐντεῦθεν ἄρχεται ἀγὼν δεινὸς τῆς παποσύνης πρὸς τοὺς ἐν συνόδῳ πατέρας ὑπὲρ τῆς ἀκεραιότητος τῶν παπικῶν προνομίων. Τὸν ἀγῶνα τοῦτον ἐπιχειρῶν νὰ ἱστορήσῃ ὁ συγγραφεὺς παρενείρει ἐν τοῖς κεφαλαίοις α. καὶ β'. σοφωτάτας πολιτικὰς σκέψεις.

Πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς συνοδικῆς διατάξεως ὁ Μαρτῖνος Ε'. συνεκάλει μὲν σύνοδον μέλλουσαν νὰ συνέλθῃ ἐν Παπίᾳ τὸ 1423, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ τὴν μετέθετεν εἰς Σιένην καὶ εἶτα τὴν διέλυεν ἄπρακτον.

Ἡ καταβολὴ τῆς κοινῆς γνώμης τὸν ἠνάγκασε νὰ προκηρύξῃ ἑτέραν συναχθησομένην ἐν Βασιλείᾳ τὸ 1431, ἀλλ' ὅτε αὕτη συνήρχετο, νέος πάπας ἴθυνε τὸ πηδάλιον τῆς ἐκκλησίας, ὁ Εὐγένιος Δ'. τοῦ Μαρτίνου τελευτήσαντος ἐξ ἀοπληξίας τὴν 19 φεβρουαρίου 1431.

Καὶ ἀπεπειράθη μὲν καὶ οὗτος νὰ διαλύσῃ τὴν ἐν Βασιλείᾳ σύνοδον μόλις ἀρξαμένην τῶν ἔργων αὐτῆς διὰ τεχνάσματος ὃ θέλομεν ἴδῃ κατωτέρω, ἀλλ' οἱ πατέρες δὲν ὑπήκουσαν εἰς τὰς παπικὰς διαταγάς, οὐδὲ ἐροβήθησαν τοὺς ἀφορισμούς του· ὑποστηριζόμενοι δὲ ὑπὸ τῆς κοινῆς γνώμης καὶ τῶν ἰσχυρῶν τῆς Δύσεως ἡγεμόνων, ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ ὀπισθοδρομήσῃ καὶ ταπεινωθῇ ἐνώπιον τῆς θελήσεώς των, ἐπιτρέπων τὴν ἀκώλυτον ἐξακολούθησιν τῶν ἔργων τῆς νομίμως συγκεκροτημένης συνόδου.

Σειρὰ τότε ψηφισμάτων μετέβαλλε τὸν πάπαν τὸν ἄχρι τοῦδε ἀπόλυτον μονάρχην καὶ ἐπίγειον θεὸν, εἰς συνταγματικὸν ἀρχηγὸν τῆς ἐκκλησίας. Ἀλλ' ἐνῷ μὴ δυνάμενος ὁ πάπας ν' ἄρῃ τὸν ἀγῶνα πρὸς τὴν σύνοδον ὑποστηριζομένην

ἰσχυρῶς ὑπὸ τῆς κοινῆς γνώμης, ὑπεχώρει καὶ ὑπέκυπτε, δὲν ἐπαύετο βουλευόμενος πῶς τὴν κοινὴν ταύτην γνώμην ἠδύνατο νὰ μεταστρέψῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ τὸ μέσον πρὸς τοῦτο παρέσχεν αὐτῷ ἐπὶ τέλους ἡ μετὰ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ἐπιδιωκομένη ἕνωσις ἥτις, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἕλλην πάπας εἶχεν ἀναβῆ εἰς τὴν ἕδραν τοῦ ἁγίου Πέτρου, εἶχε καταστῆ ἡ κυριεύουσα ἰδέα τοῦ αἰῶνος.

Τὸ μέσον δὴ τοῦτο εἶχε μετέλθῃ ὁ Εὐγένιος πρὸς πραγμάτωσιν τοῦ σχεδίου του τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1431. Ὅτε ἐνώπιον αὐτοῦ, διαδεξαμένου τὸν Μαρτῖνον, ἐνεφανίσθησαν πρέσβευταὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Παλαιολόγου ὅπως ἐξακολουθήσωσι τὰς πρὸς τὴν ἕνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν προπαρασκευαστικὰς διαπραγματεύσεις, αἵτινες ὑφίσταντο ἐκκρεμεῖς ἐπὶ τοῦ προκατόχου του μεταξὺ τῆς βυζαντινῆς καὶ τῆς παπικῆς αὐλῆς, ὁ Εὐγένιος, ὅστις ἤδη ἐβουλεύετο νὰ μεταστήσῃ τὴν σύνοδον ἀπὸ Βασιλείας εἰς Ἰταλίαν, εἶδεν ἀμέσως ὁποίαν εὔλογον καὶ περιφανῆ ἀφορμὴν παρεῖχεν αὐτῷ πρὸς τοῦτο ἡ δημοφιλὴς ὑπόθεσις τῆς ἑνώσεως. Ἔσπευσε λοιπὸν νὰ ἐκδώσῃ τὴν ἀπὸ 18 δεκεμβρίου 1431 περιβόητον βοῦλλαν, δι' ἧς παριστάνων ὅτι ἡ μετὰ τῶν γραικῶν συμφωνία κατηρτίσθη ἤδη, ὅτι πρὸς διευκόλυνσιν τῆς μεταβάσεως αὐτῶν ὡρίσθη ὡς κατάλληλος ἡ πόλις τῆς Βονωνίας, ὅτι δὲν ὑπάρχει ὑπόθεσις σπουδαιοτέρα τῇ Χριστιανικῇ πολιτείᾳ τοῦ νὰ ἴδῃ τὴν γραικικὴν ἐκκλησίαν ἐπανερχομένην εἰς τοὺς κόλπους τῆς ῥωμαϊκῆς καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας καὶ ὅτι δύω οἰκουμενικαὶ σύνοδοι δὲν δύνανται νὰ συνυπάρχωσιν ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ, διέλυε τὴν ἐν Βασιλείᾳ σύνοδον καὶ προσεκάλει τοὺς πατέρας νὰ συνέλθωσι μετὰ ἓν καὶ ἥμισυ ἔτος εἰς Βονωνίαν.

Εἴδομεν ἤδη ὅτι ἡ πρώτη αὕτη ἀπόπειρα τοῦ Εὐγενίου ἀπέτυχε παντελῶς.

Ἡ ἐν Βασιλείᾳ σύνοδος, ἥτις ἀμέσως κατενόησεν ὅτι ἡ γραικικὴ ὑπόθεσις ἦν κενὴ πρόφασις ὅπως ματαιωθῇ τὸ ἔργον της, ὑπεδέξατο διὰ γελώτων τὴν παπικὴν βοῦλλαν.

Ἡ πρώτη αὕτη ἀποτυχία τοῦ τεχνάσματος δὲν ἀπήλπισε τὸν Εὐγένιον ὅστις ἐκαραδόκει τὸν εὔθετον καιρὸν πρὸς ἐπανάληψιν αὐτοῦ. Ἀλλ' ἡ ἀποτυχοῦσα ἀπόπειρα ἠνέῳξε ἅμα καὶ τῶν συνοδικῶν τοὺς ὀφθαλμούς, ἀποκαλύψασα αὐτοῖς ὅτι ἐκ τῶν γραικῶν ἠδύνατό ποτε νὰ προέλθῃ κίνδυνος καὶ τροπὴ τῶν κατὰ τὴν Δύσιν πραγμάτων. Τοὐντεῦθεν δὲ στρεφομένης τῆς προσοχῆς καὶ τῶν συνοδικῶν καὶ τοῦ πάπα πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἄρχονται αἱ πρὸς τὴν βυζαντινὴν αὐλήν, παράλληλοι ἑκατέρων διαπραγματεύσεις, δι' ὧν πειρῶνται νὰ κερδήσωσιν ἑκάτερος ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν συμμαχίαν αὐτῆς, πρεσβεῖαι δὲ πέμπονται εἰς Κωνσταντινούπολιν παρά τε τοῦ πάπα καὶ τῆς συνόδου, ὧν ἑκατέρα ἐντολὴν ἔχει νὰ ἐνεργήσῃ ἐν ἀγνοίᾳ τῆς ἀντιθέτου μερίδος. Τὸ Βυζάντιον ἑτέρωθεν ἀποστέλλει πρέσβεις πρός τε τὴν σύνοδον καὶ τὸν πάπαν ὅπως γίνωνται διαπραγματεύσεις καὶ μετὰ τῶν δύω τούτων δυνάμεων τῆς Δύσεως ἕως ἂν φανῇ ποτέρα ἔμελλεν ὁριστικῶς νὰ ὑπερισχύσῃ.

Καὶ ἡ σύνοδος συνῃσθάνετο πόσον ἤθελεν αὐξήσῃ ἡ σημασία καὶ ἡ δόξα αὐτῆς, ἂν οἱ πατριάρχαι τῆς Ἀνατολῆς μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος προσήρχοντο εἰς αὐτὴν καὶ ἂν μετὰ τὴν συμβιβαστικὴν λύσιν τοῦ οὐσσιτικοῦ σχίσματος κατωρθοῦτο ἡ μετὰ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ποθεινοτάτη ἕνωσις, καὶ ὁ Εὐγένιος κατενόει ὅτι ἡ παποσύνη καίριον τραῦμα ἤθελε λάβῃ ἂν εἰς τὴν ἤδη οὐ σμικρὰν ἠθικὴν δύναμιν τοῦ ἐν Βασιλείᾳ γεραροῦ συνεδρίου προσετίθετο τὸ κῦρος τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἂν οἱ πατέρες τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας προσερχόμενοι εἰς Βασιλείαν προσέθετον τὸν ὄγκον καὶ τὴν ὑπόληψιν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν αὐτόθι σύνοδον καθιστάντες αὐτὴν ὄντως οἰκουμενικήν. Τὸ ζήτημα ἦν λοιπὸν πρὸς ἑκατέραν τῶν ἀντιπάλων μερίδων ζήτημα ἀληθῶς ζωῆς ἢ θανάτου.

Μὴ δυνάμενοι νὰ παρακολουθήσωμεν, χωρὶς νὰ ὑπερεκτείνωμεν τὰ ὅρια τῆς συνόψεως ταύτης, τὴν χρονίαν καὶ λίαν περίπλοκον πορείαν τῶν ἀντιθέτων διαπραγματεύσεων μεταξὺ τῆς αὐλῆς τοῦ Βυζαντίου, τοῦ πάπα καὶ τῆς συνόδου σπεύδομεν πρὸς τὴν εἱμαρμένην λύσιν τοῦ μεγάλου δράματος καθ' ἣν ἡ παποσύνη αἴρει τέλος ὁριστικὸν θρίαμβον κατὰ τῶν πολεμίων της ἐπὶ ζημίᾳ ἀνυπολογίστῳ σύμπαντος τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου καὶ ἰδίως πρὸς ὄλεθρον τοῦ βυζαντινοῦ κράτους.

Ὁ ἀναγνώστης ἀπέναντι τῶν δολίων καὶ αἰσχρῶν μηχανημάτων ὅσα μετῆλθεν ὁ πάπας ἰδίως διὰ τοῦ πιστοῦ γραμματέως του, τοῦ πανουργοτάτου Χριστοφόρου Γαρατώνη, ἀξίου αὐτοῦ ὑπηρέτου, ὅπως πρὸς ἑαυτὸν προσελκύσῃ τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου καὶ τὸν πατριάρχην, καταλαμβάνεται, εἰς οἱανδήποτε ἐθνότητα ἢ οἱονδήποτε θρήσκευμα καὶ ἂν ἀνήκῃ, ὑπὸ σφοδρᾶς ἀγανακτήσεως· ἀφ' ἑτέρου ἀπέναντι τῆς κουφότητος καὶ ἀσθενείας μεθ' ἧς ὁ ἕλλην αὐτοκράτωρ καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, οἱ μεγιστᾶνες τοῦ κράτους καὶ οἱ πατέρες τῆς ἐκκλησίας, ἐπολιτεύθησαν καὶ διεξήγαγον, παρὰ τοὺς ἐντίμους ἀγῶνας καὶ τὰς εἰλικρινεῖς προσπαθείας τοῦ σοφοῦ καὶ ἐναρέτου ἀπεσταλμένου τῶν ἐν βασιλείᾳ πατέρων Ἰωάννου Ῥαουσαίου, τὰς διαπραγματεύσεις περὶ ὑποθέσεως ἐξ ἧς ἤρτητο ἡ δόξα τῆς ἐκκλησίας καὶ ἡ ὕπαρξις αὐτὴ τοῦ κράτους, ὁ ἕλλην ἀναγνώστης ἰδίως καταλαμβάνεται ὑπὸ μυχίου καὶ ἀφάτου ἄλγους. Ἀπὸ τῆς ψήφου τῶν ἑλλήνων ἐκρέματο ἤδη ἡ τύχη τῶν δύω μερίδων αἵτινες ἐχώριζον τὴν Δύσιν, ἡ ὑπόληψις καὶ ἡ ὕπαρξις τῆς συνόδου ἀγωνιζομένης τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς βελτιώσεως τῶν πραγμάτων τῆς ἐκκλησίας, ἢ ὁ ἄδικος θρίαμβος τῆς παποσύνης ἐπιδιωκούσης παντὶ σθένει καὶ διὰ παντὸς μέσου ν' ἀποκαταστήσῃ ἀκεραίαν τὴν κατὰ τὸν μεσαίωνα ἀπόλυτον ἐξουσίαν της.

Καὶ τὸ πολιτικὸν συμφέρον τοῦ κράτους καὶ τὸ συμφέρον τῆς χριστιανοσύνης τὴν αὐτὴν ἐδείκνυον σαφῶς ὁδὸν εἰς τοὺς ἐν Βυζαντίῳ· ὤφειλον οὗτοι νὰ προτιμήσωσι τὴν ὑγιᾶ μερίδα τῶν ἐν Βασιλείᾳ πατέρων, ὤφειλον ἀδιστάκτως ν' ἀκολουθήσωσι τοὺς ἐκ Βασιλείας πεμφθέντας πρέσβεις. Ἂν τὸ Βυζάντιον ἐξετίμα τότε ὀρθῶς τὸ ἄκρως σπουδαῖον καὶ πάνυ κρίσιμον τῶν περιστάσεων, τὰ πράγματα τοῦ κόσμου ἤθελον βεβαίως τραπῆ ἀλλοίαν πορείαν. Καὶ τοῦ βυζαντινοῦ κράτους ἡ τύχη καὶ ἡ τοῦ λοιποῦ χριστιανικοῦ κόσμου θ' ἀπέβαινε πολλῷ κρείσσων· τὸ σχίσμα δὲν θὰ διαιωνίζετο, ἐκτραχυνόμενον μάλιστα, οἱ δὲ ἕλληνες, καὶ ὑποκύπτοντες εἰς τὸν ὀθωμανικὸν ζυγόν, δὲν ἤθελον ἐγκαταλειφθῇ παρὰ τῶν δυτικῶν ὡς σχισματικοὶ θεωρούμενοι ἄξιοι τῆς τύχης των· ἡ μεταῤῥύθμισις τῆς ἐκκλησίας, βαθμηδὸν τελουμένη διὰ τῶν περιοδικῶς συνερχομένων γενικῶν συνόδων, ἤθελε προλάβῃ τὸ ἔργον τοῦ Λουθήρου, τὸν διχασμὸν τῆς Δύσεως καὶ τοὺς αἱματηροτάτους θρησκευτικοὺς πολέμους τοὺς ἐπὶ ὅλους αἰῶνας κωλύσαντας τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης καὶ διευκολύναντας τὴν πρόοδον τῶν ὀθωμανῶν.

Ἀλλά, ἐπιλέγει προσφυῶς ὁ συγγραφεύς, μωραίνει ὁ Θεὸς ὃν βούλεται ἀπολέσαι. Τῇ 27ῃ Νοεμβρίου 1437 ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Παλαιολόγος καὶ ὁ πατριάρχης Ἰωσὴφ μετὰ τῆς πολυαρίθμου ἀκολουθίας των ἀπέπλεον ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τῶν παπικῶν πλοίων καὶ ἀφικνοῦντο εἰς Βενετίαν τῇ 8 φεβρουαρίου 1438.

Καὶ ἐπεφυλάξατο μὲν ὁ αὐτοκράτωρ νὰ μὴ ἀκολουθήσῃ τῷ πάπᾳ ἂν μὴ συμβιβασθῇ ἡ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς συνόδου διαφωνία, ἀλλ' ἡ εἰρήνη αὕτη μετὰ τὰ νέα μέτρα, εἰς ἃ ὅτε Εὐγένιος καὶ ἡ σύνοδος προέβησαν κατ' ἀλλήλων, ἀπέβαινεν εἴπερ ποτὲ ἀκατόρθωτος· διότι ὁ μὲν πάπας εἶχε διατάξῃ ὁριστικῶς τὴν μετάθεσιν τῆς συνόδου ἐκ Βασιλείας εἰς Φεῤῥάραν, ἡ δὲ σύνοδος εἶχε κηρύξῃ ἄκυρον τὴν διάταξιν ταύτην, ἀπειλοῦσα τὴν καθαίρεσιν τοῦ πάπα ἀπειθοῦντος.

Ὁ Εὐγένιος ἐν τούτοις διὰ τῶν εἰς Ἐνετίαν ἀπεσταλμένων του διεβεβαίου τοὺς ἕλληνας ὅτι, μεταβαίνοντες εἰς Φεῤῥάραν, θὰ εὕρισκον ἐκεῖ τοὺς πλείστους τῶν πρώην ἐν Βασιλείᾳ συνεδριαζόντων πατέρων καὶ τοὺς πρέσβεις τῶν μεγάλων τῆς Δύσεως ἡγεμόνων, καὶ οἱ Βυζαντινοὶ ἐν μηνὶ Μαρτίῳ τοῦ 1438 ἔτους εἰσήρχοντο εἰς τὴν ἐν Φεῤῥάρᾳ σύνοδον, οὕτω δ' ἐξεπληροῦτο ὁ σκοπὸς ὁ παρὰ τοῦ Εὐγενίου Δ'. μετὰ τοσαύτης τέχνης καὶ ἀκαμάτου ἐπιμονῆς ἐπιδιωχθείς.

Καὶ δὲν εὕρισκον μὲν ἐν Φεῤῥάρᾳ τὸ προσδοκώμενον πλῆθος πατέρων, καὶ ἐκ τῶν ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης μόνος ὁ δοὺξ τῆς Βουργουνδίας διὰ πρεσβείας ἐκεῖ ἐξεπροσωπεῖτο, ἀλλ' οὐκ ἦν πλέον καιρὸς εἰς μεταμέλειαν καὶ ἀποχώρησιν· εἶχον ἤδη ἐμπέσῃ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Εὐγενίου τεχνηέντως στηθεῖσαν παγίδα πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου του, ὅπερ συνίστατο εἰς τοῦτο, ν' ἀναγνωρισθῇ οὗτος διὰ τῆς συναινέσεως καὶ συνυπογραφῆς τῶν ἀνατολικῶν ἐκκλησιῶν ἀπόλυτος μονάρχης τῆς καθόλου ἐκκλησίας καὶ νὰ ἐπιβάλῃ τοῦτο ὡς δόγμα καὶ εἰς τοὺς δυσηνίους κληρικοὺς τῆς δύσεως οἵτινες ἤθελον ν' ἀποτινάξωσι τὸν ζυγὸν αὐτοῦ.

Εἷς τῶν λόγων οἵτινες εἶχον πείσῃ τοὺς ἕλληνας ν' ἀκολουθήσωσι τῇ μερίδι τοῦ Εὐγενίου ἦν ἡ ἀβασάνιστος πίστις αὐτῶν εἰς τὴν ἰσχὺν καὶ τὰ πλούτη αὐτοῦ παρ' οὗ προσεδόκων τὴν σωτηρίαν των. Ἡ παποσύνη, ἧς ἡ ἰσχὺς ἦν ἤδη παρηκμακυῖα κατὰ τὴν ἑσπερίαν εὐρώπην, παρίστατο ἔτι εἰς τὴν φαντασίαν τῶν ἀνατολικῶν οἵαν ἐγίγνωσκον αὐτὴν οἱ πρόγονοι αὐτῶν κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας, δυναμένη δι' ἑνὸς νεύματος νὰ συντάξῃ πάλιν τὰ ἔθνη εἰς σταυροφορίαν κατὰ τῶν ὀθωμανῶν.

Ἀλλ' ἡ πίστις αὕτη ἔμελλε ν' ἀποβῇ φρούδη. Μετὰ ἐννεάμηνον ἐν Φεῤῥάρᾳ διατριβὴν ὁ Εὐγένιος ὡμολόγει εἰς τὸν Παλαιολόγον ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐγγυηθῇ περαιτέρω τὴν ἀσφάλειαν αὐτοῦ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, διότι ἡ Βονωνία καὶ ἄλλαι πόλεις τοῦ κράτους εἶχον στασιάσῃ, βοηθούμεναι παρὰ τῶν στρατῶν τοῦ δουκὸς τῶν Μεδιολάνων, ἤδη δὲ ἠπειλεῖτο αὐτὴ ἡ πόλις τῆς Φεῤῥάρας, ὅτι προσέτι δὲν εἶχε πλέον χρήματα πρὸς συντήρησιν τῶν Ἑλλήνων, ἐπειδὴ δὲ ἡ Φλωρεντία προσεφέρετο νὰ καταβάλῃ τὰς δαπάνας ἂν ἡ σύνοδος μετετίθετο ἐκεῖ, ἦν ἀνάγκη νὰ ἐνδώσωσιν εἰς τοῦτο.

Ἑκόντες ἄκοντες ἔστερξαν οἱ ἕλληνες καὶ ἐν ὥρᾳ χειμῶνος διῆλθον ἔφιπποι τὰ χιονοσκεπῆ Ἀπέννινα ὄρη καὶ κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1439 μετῳκίζοντο εἰς Φλωρεντίαν.

Ἐκεῖ τὰ πράγματα ἔσπευδον πρὸς τὴν ὁριστικὴν λύσιν. Οἱ μὲν Ἕλληνες ἀπηυδηκότες καὶ ἀπηλπισμένοι, ἠπείγοντο νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα, ὁ δὲ Εὐγένιος κηρυχθεὶς σιμωνιακός, ἐπίορκος, σχισματικὸς καὶ αἱρετικὸς καὶ καθαιρεθεὶς ὑπὸ τῆς ἐν Βασιλείᾳ συνόδου, ἐξακοντιζούσης οὕτω κατ' αὐτοῦ τὰ τελευταῖα βέλη, εἶχεν ἀνάγκην ν' ἀντιτάξῃ εἰς τὴν σφοδρὰν ταύτην ἐπίθεσιν ὡς θυρεὸν τὸ ἔργον τῆς συντελεσθείσης ἑνώσεως καὶ τὴν παρὰ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ἀναγνώρισιν καὶ καθομολόγησιν τῆς ἀπολύτου παπικῆς ἐξουσίας. Τοῦτο δὴ καὶ ἐγένετο διὰ τῆς κατὰ τὴν 6 Ἰουλίου 1439 ὑπογραφῆς τοῦ περιβοήτου ὅρου, καθ' ὃν Ἀνατολὴ καὶ Δύσις ἐν οἰκουμενικῇ συνόδῳ δῆθεν συνηγμέναι ὡμολόγουν «τὴν ἁγίαν ἀποστολικὴν καθέδραν καὶ τὸν ῥωμαϊκὸν ἀρχιερέα εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τὸ πρωτεῖον κατέχειν, αὐτόν τε τὸν ῥωμαϊκὸν ἀρχιερέα διάδοχον εἶναι τοῦ μακαρίτου Πέτρου τοῦ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων καὶ ἀληθῆ τοποτηρητὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ πάσης τῆς ἐκκλησίας κεφαλὴν καὶ πάντων τῶν Χριστιανῶν πατέρα καὶ διδάσκαλον ὑπάρχειν, καὶ αὐτῷ ἐν τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ τοῦ ποιμαίνειν καὶ διευθύνειν καὶ κυβερνᾷν τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν παρὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πλήρη ἐξουσίαν παραδεδόσθαι, καθ' ὃν τρόπον καὶ ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων καὶ τοῖς ἱεροῖς κανόσι διαλαμβάνεται».

Τὸ τραῦμα ὅπερ ἔλαβεν ἐκ Φλωρεντίας ἡ ἐν Βασιλείᾳ σύνοδος ἦν θανάσιμον· ἀπεγυμνοῦτο αὕτη τοιουτοτρόπως παντὸς ἠθικοῦ κύρους ὅπως τελεσφόρως ἐξακολουθήσῃ τὸ δυσχερέστατον ἔργον τῆς ἀναμορφώσεως τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ περιορισμοῦ τῆς ἀκράτου μοναρχίας τοῦ ἐν Ῥώμῃ ἄκρου ἀρχιερέως· καὶ ἡ κοινὴ γνώμη καὶ οἱ ἡγεμόνες τῆς Εὐρώπης

κλίναντες τοὐντεῦθεν ὑπὲρ τοῦ τὸ μέγα καὶ περιφανὲς κατόρθωμα τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἑνώσεως συντελέσαντος, ἐγκατέλιπον αὐτήν.

Οὕτως ἔγνω ἡ παποσύνη νὰ διασώσῃ ἐκ τοῦ δεινοῦ σάλου τοῦ μακροχρονίου δυτικοῦ σχίσματος πλήρη καὶ ἀπαραμείωτα τὰ ἑαυτῆς προνόμια, ἐλάχιστον δὲ διέφερεν αὐτῇ ἂν ἡ ἕνωσις, ὡς ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐξεβιάσθη, ἐναυάγησε τέλεον ἐν τῇ συνειδήσει τῶν ἀνατολικῶν καὶ τῶν σλαυικῶν λαῶν.

Τοιοῦτον ἐν συνόψει τὸ σοφὸν πόνημα τοῦ πρώην ἐξόχου καθηγητοῦ τοῦ ἐθνικοῦ πανεπιστημίου, διαπρεποῦς δὲ διπλωμάτου καὶ νῦν συνετοῦ καὶ ἐμπείρου διοικητοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, τοῦ ἀληθῶς λαμπρύναντος τὰ ἀξιώματα ἅπερ ἀλλεπαλλήλως περιεβλήθη τόσον ἐπαξίως.

Ἡμεῖς δέ, οὐδὲν ἄλλο προθέμενοι ἢ νὰ παράσχωμεν εἰς τοὺς πολυπληθεῖς ἀναγνώστας τοῦ καλοῦ Ἀπόλλωνος εἰκόνα μικρογραφικὴν μέν, ἀλλ' ἀκριβῆ, ἔργου δοκιμωτάτου, λαμπροῦ μνημείου τῆς συγχρόνου ἑλληνικῆς φιλολογίας, ἀποτίθεμεν τὸν κάλαμον, ἀποπνέοντες μὲν τῷ κλεινῷ συγγραφεῖ τὸν ὀφειλόμενον φόρον βαθυτάτου σεβασμοῦ, εὐχόμενοι δὲ ἵνα καὶ δι' ἄλλων ἔτι ἔργων πλουτίσῃ καὶ λαμπρύνῃ τὴν ἐθνικὴν φιλολογίαν. (τέλος)

Δ. ΠΕΤΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ ΕΙΣ ΜΟΣΧΑΝ

ΤΑΞΕΙΔΙΟΝ ΕΝΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ

Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ

ὑπὸ Α. Ν. ΣΒΟΡΟΝΟΥ.

(Συνέχ. ἴδε προηγούμ. φύλλον)

Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εὑρίσκετο ἐν Ῥώμῃ πτωχὴ Ἑλληνὶς ταλαιπωρουμένη ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Πάπα Παύλου τοῦ Β. Ἦτο ἡ τελευταία τῶν Παλαιολόγων, Σοφία ἡ Βυζαντίς. Ὁ τῆς Μόσχας μέγας δοὺξ, ἐν ἡλικίᾳ ἤδη ὢν ὅπως συγγενεύσῃ μετά τινος τῶν πλησιοχώρων πριγκήπων ἢ δυνάμενος, ὡς οἱ προκάτοχοί του, νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ τῶν τριακοσίων ὡραιοτάτων παρθένων τῆς Ῥωσσίας, τῶν συνηγμένων ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ νέου Ἀσσουέρου, διέταξε νὰ τῷ ἐξαποστείλωσι τὴν ἐξόριστον ταύτην τὴν ὁποίαν ἐνυμφεύθη κατὰ προτίμησιν πάσης ἄλλης. Αὕτη τῷ ἐκόμισεν ὡς προῖκα τὸν αὐτοκρατορικὸν ἀετόν, τὸν ὁποῖον ἐπέθηκε πάραυτα ἐπὶ τοῦ διαδήματός του εὐλογώτερον τοῦ πατριάρχου τοῦ Φαναρίου. Εἶναι γνωστὸν πῶς ἡ ἱστορία ἐξετίμησε τὴν ἰδεώδη ταύτην προῖκα.—Βεβαίως, δὲν ἦσαν μέτρια πνεύματα οἱ μονάρχαι ἐκεῖνοι οἱ σπείροντες οὕτω τὸν σπόρον τῶν μεγάλων σχεδίων τοῦ μέλλοντος. Βλέπει τις συχνάκις ἐν τῷ ἁγίῳ Μιχαὴλ Ἀρχαγγέλῳ τοῦ Κρεμλίνου (τὸν ἅγιον Διονύσιον τῶν πριγκίπων τῆς Μόσχας) χωρικοὺς ἀσπαζομένους εὐλαβῶς τὸν ἐλάτινον σαρκοφάγον, ἔνθα ἀναπαύεται ὁ τρομερὸς Τσάρος ὁ προξενήσας εἰς τοὺς πατέρας των τοσοῦτον ἱδρῶτα αἵματος. Ἐν τῇ ἀσυνειδήτῳ ταύτῃ εὐλαβείᾳ, ὁ φιλόσοφος ἀνακαλύπτει ὁμιχλῶδες ἔνστικτον τῆς δικαιοσύνης τοῦ λαοῦ· λέγει καθ' ἑαυτόν, ὅτι ἐνώπιον τῆς ἱστορίας τὸ σέβας τῶν πτωχῶν τούτων ἀνθρώπων ἔχει δίκαιον ἀπέναντι τῶν ἀρῶν τῶν προγόνων των.

Εἶναι γνωστὸν πῶς ἐν ταῖς ῥωμαλέαις ταύταις βασιλικαῖς γενεαῖς, τὸ αἷμα ἐξαντλεῖται καὶ στειρεύει ἀκαριαίως. Ὁ τρομερὸς εἶχε κτυπήσει διὰ τῆς λόγχης του ἐν στιγμῇ ὀργῆς, τὸν πρεσβύτερον τῶν υἱῶν του· ὅτε δὲ ἀπέθανε καὶ οὗτος κατὰ τὸ 1584, ἀφῆκεν ὡς διάδοχον καχεκτικὸν καὶ ἀνάπηρον τέκνον, τὸν Θεόδωρον Ἰβάνοβιτσ, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ὁποίου ἐπερατώθη ἡ ἱστορία ἣν διηγούμεθα. Ὁ Θεόδωρος ἦτο μοναχὸς πλανώμενος ἐν τοῖς ἀνακτόροις, ὑπεξέφευγε δὲ λαθραίως ὅπως διέλθῃ τὰς ἡμέρας του μετὰ τῶν μοναχῶν ἐν τῇ Μονῇ τῶν θαυμάτων. Ἡ μεγίστη ἐνασχόλησίς του ἦτο νὰ ψάλλῃ ἐν τῷ χορῷ τὰς μακρὰς λειτουργίας, καὶ ἡ μεγίστη εὐχαρίστησίς του ἦτο νὰ κρούῃ τοὺς κώδωνας μετὰ τῶν σκευοφυλάκων. Ἀνίκανος, πρᾷος, καὶ εὐσεβής, ὁμοιάζει πρός τινα τῶν ἡμετέρων τελευταίων Μεροβιγκιανῶν, ἀποπλανηθέντα ἐν τῷ XVI αἰῶνι τῆς Ρωσσίας. Εὐτυχῶς δ' ὅμως διὰ τὸ ἔργον τῶν πατέρων του κινδυνεῦον ἐν τοιαύταις χερσὶν εὑρέθη παρ' αὐτῷ αὐλάρχης ἐν ὅλῃ τῇ σημασίᾳ τῆς λέξεως, ἣν ἡ ἡμετέρα ἱστορία ἀφιέρωσεν εἰς τὸν τίτλον τοῦτον, ὁ Βόρης Γοδουνὼφ ὑπῆρξεν ὁ φίλος καὶ ὁ ὑπουργὸς Ἰβὰν τοῦ IV, εἷς τῶν μόνων μεγάλων βογιάρων ὧν τινων ἐφείσατο· ὑπεσκέλισε τὸν ἀσθενῆ υἱὸν τοῦ κυρίου του νυμφεύσας αὐτὸν μετὰ τῆς ἀδελφῆς του Εἰρήνης, καὶ ἐνήσκησεν ἐπὶ δεκατέσσαρα ἔτη τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Θεοδώρου, ἐπιφυλλαττόμενος νὰ περιβληθῇ αὐτὸς ὁ ἴδιος τὸ στέμμα τῶν Μονομάχων. Ἡ ἱστορία κατέλιπεν ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ Βόρης κηλίδα αἵματος, καὶ ἡ Ῥωσσία οὐδέποτε τῷ ἐσυγχώρησε τὸν μυστηριώδη φόνον τοῦ μικροῦ Δημητρίου, τελευταίου βλαστοῦ τῶν Ἰβάν, τοῦ φράττοντος εἰς τὴν φιλοδοξίαν του τὰς βαθμίδας τοῦ θρόνου, Ἐν τούτοις ὁ ὑπουργὸς ἐξηκολούθησε διὰ κραταιᾶς χειρὸς τὸ ἔργον τῶν μεγάλων Τσάρων, συνεκράτησε τὴν Πολωνίαν καὶ Σουηδίαν, ἐξησθένισε παντελῶς τοὺς Ταρτάρους, καὶ ἐταπείνωσε τὴν συνταρασσομένην ἀριστοκρατίαν· αἱ στρατιαί του ἐπεφάνησαν ἐν Περσίᾳ, οἱ δὲ ἀρχιτέκτονές του ἀνῳκοδόμησαν τὴν πυρποληθεῖσαν Μόσχαν. Δὲν δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν διὰ τῶν εἰρηνικῶν ἰδεῶν ἡμῶν τοῦ κανονικοῦ δικαίου τὸ δαιμόνιον τοῦτο πνεῦμα τοῦ XVI αἰῶνος, τὸ κρυψίνουν ἢ βίαιον ἀναλόγως τῶν περιστάσεων, καὶ τὸ ὁποῖον ἀναπαρίστα ἐν τῇ ψυχῇ τῶν Βοργιῶν καὶ τῶν Φαρνέζων τὸν Μακιαβέλην καὶ Ὀλιβαρὲς, τὸν Φίλιππον τὸν II, καὶ τὸν Κάρολον τὸν IX. Οὐχὶ βεβαίως εἰς τὸν Μοσχοβιτικὸν πολιτισμόν, μόλις τὴν προτεραίαν ἐξελθόντα τῆς βαρβαρότητος, καὶ ἀποτελούμενον κατὰ τὰ δύο τρίτα ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τῶν Ταρτάρων καὶ τῶν Βυζαντινῶν, ὀφείλομεν νὰ ἀναμένωμεν νὰ ἴδωμεν μετριαζομένας τὰς τερατώδεις φύσεις τῆς ἐποχῆς ταύ-

της· πρέπει μᾶλλον νὰ ἐκπλαγῶμεν ἀνακαλύπτοντες ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Γοδουνὼφ τὰς μᾶλλον ἀνάνδρους ἐμπνεύσεις τῶν συγχρόνων του πολιτικῶν ἀνδρῶν. Καὶ αὐτὸς ὡσαύτως κατώρθωσε νὰ συνδυάσῃ ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τὰ συμφέροντα τοῦ μέλλοντος πρὸς τὰ τῆς φιλοδοξίας του· ὡς ὁ Ἰβὰν ὁ III, ὠνειροπώλησε πιθανὸν μεγάλα σχέδια, καὶ θέλομεν ἀνακαλύψει τὴν ἀπόδειξιν τούτου, ἀναλαμβάνοντες τὴν σειρὰν τῆς διηγήσεως ἡμῶν.

Ἐν τῇ ὑπομονητικῇ πορείᾳ αὐτοῦ πρὸς τὸν θρόνον ὁ Βόρης ἐζήτει πρὸ παντὸς νὰ στηρίζηται ἐπὶ τοῦ κλήρου, παντοδυνάμου ὁδηγοῦ τῆς κοινῆς γνώμης. Εἶχε καλέσει εἰς τὸν πρωτεύοντα θρόνον τῆς Μόσχας ἓν τῶν πλασμάτων του, τὸν γηραιὸν Ἰὼβ τὸν Ῥοστοβίου. Οἱ μητροπολῖται ἢ οἱ ἱεράρχαι τῆς Ῥωσσίας εἶχον παρακολουθήσει τὴν τύχην τῶν Μεγάλων Δουκῶν ἐν μέσῳ τῶν διαδοχικῶν πρωτευουσῶν αὐτῶν, ἐκ τοῦ Ἁγίου Κιέβου εἰς Βλαδημήρ, καὶ, τελευταῖον, ἐκ τῆς Βλαδημὴρ εἰς Μόσχαν· ἀλλ' ὁ ἀνώτατος ἀντιπρόσωπος τῆς ῥωσσικῆς ἐκκλησίας δὲν ἦτο καὶ ἀρχηγὸς αὐτῆς. Ἁπλοῦς μόνον ἐπίσκοπος ἦτον, ὑπαγόμενος εἰς τὸν Πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸν ὕπατον ποιμένα τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν. Ὁ Γοιδουνὼφ συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ θραύσῃ τὸν ὀχληρὸν τοῦτον δεσμόν, τατεινωτικὸν σχεδὸν ἀφ' ἧς ἐποχῆς οἱ διάδοχοι τοῦ Χρυσοστόμου ἐδέχοντο τὸ ἀξίωμα ἐκ τῶν σουλτάνων· ἐννόησεν ὅτι ἐξασφαλίζων τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἐθνικῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐγκαθιδρύων πατριάρχην ἀνεξάρτητον παρὰ τῷ τσάρῳ ἀπέναντι πατριαρχῶν αἰχμαλώτων ἐν ταῖς χερσὶ τῶν ἀπίστων, θὰ εἵλκυεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Μόσχαν ἅπαντα τὸν χυμὸν τοῦ ὀρθοδόξου κορμοῦ. Ἡ μετατόπισις αὕτη τῆς θρησκευτικῆς παραδόσεως ὤφειλε νὰ ἀποτελειώσῃ τὴν μεταβίβασιν τῆς βυζαντιανῆς κληρονομίας, τῆς ἀρξαμένης διὰ τοῦ συνοικεσίου Ἰβὰν τοῦ III καὶ τῆς Σοφίας Παλαιολόγου. Ὁ εὐσεβὴς Θεόδωρος ἀπεδέξατο θερμῶς τὰ τοῦ ὑπουργοῦ του σχέδια. Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς βασιλείας του Βλαγὼφ τις ἀπεστάλη παρὰ τῷ σουλτάνῳ, ὅστις ἦτο κομιστὴς δώρων καὶ καλῶν λόγων διά τε τὸν πατριάρχην καὶ τοὺς δύο ῥώσσους διακόνους, οἵτινες ἐσπούδαζον ὡς ἔθος τὴν Ἑλληνικὴν θεολογίαν ἐν τῷ Φαναρίῳ. Εἶναι ἄγνωστον ἂν ὁ πρέσβυς Βλαγὼφ ἤρξατο ἐπισήμως τῶν διαπραγματεύσεων ἢ προετοίμασεν ἁπλῶς τὸ ἔδαφος· ἀλλὰ δύο ἔτη βραδύτερον, κατὰ τὸ 1586 ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς εἰς Μόσχαν μεταβάσεως Ἰωακεὶμ τοῦ Ἀντιοχείας ὁ Θεόδωρος προσεκάλεσε τὸ συμβούλιον αὐτοῦ καὶ ὡμίλησε καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ Γοδουνὼφ ὡς ἑξῆς. «Τῇ θείᾳ βουλήσει καὶ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν οὔ τε πατριάρχαι καὶ οἱ λοιποὶ ἱεράρχαι »τῆς Ἀνατολῆς δὲν ἐτήρησαν ἐκ τῶν ἀξιωμάτων αὐτῶν ἢ τὸ »ὄνομα μόνον; καὶ ἐστερήθησαν πάσης ἐξουσίας· ἡ χώρα ἡμῶν »διὰ τῆς εὐλογίας τοῦ Κυρίου εἶναι ἰσχυρὰ καὶ κραταιὰ 'δι' »ὃ θέλω, ἂν ὁ θεὸς τὸ ἐπιτρέπῃ, καὶ ἐὰν αἱ ἱεραὶ γραφαὶ δὲν »τὸ ἀπαγορεύουσι, νὰ ἱδρύσω ἐν Μόσχᾳ ἀνώτατον πατριαρ»χικὸν θρόνον· ἂν εὑρίσκηται τοῦτο πρέπον δηλώσατέ το». Ὁ κλῆρος καὶ οἱ εὐγενεῖς ἐπεδοκίμασαν τὸ σχέδιον τοῦ Τσάρου, προσθέτοντες ὅτι θὰ ἦτον ὠφέλιμον νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ συγκατάθεσις ἁπάσης τῆν Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας «ἵνα μὴ »οἱ Λατῖνοι καὶ ἕτεροι αἱρετικοὶ, οἵτινες γράφουσιν ἐναντίον »τῆς ἁγίας ἡμῶν πίστεως, λέγουσιν ὅτι ὁ πατριαρχικὸς θρό»νος ἱδρύθη ἐν Μόσχᾳ διὰ μόνης τῆς θελήσεως τοῦ Τσάρου». Ἐγνωστοποίησεν τῷ Ἰωακεὶμ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ εὐσεβοῦς Θεοδώρου, καὶ ὁ ἱεράρχης οὗτος, ὅστις ἐπέστρεψε πλήρης δώρων, ὑπεσχέθη νὰ ἀνακοινώσῃ τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὴν ἁγίαν Ἑλληνικὴν Σύνοδον.

Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1587 ἀφίκετο εἰς Ρωσσίαν Νικόλαός τις δι' οὗ ἔμαθον ὅτι οἱ Πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀντιοχείας προσεκάλεσαν τὴν σύνοδον καὶ συνεβουλεύθησαν ἐγγράφως τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν Ἀλεξανδρείας καὶ Ἱεροσολύμων, καὶ ὅτι ὁ τελευταῖος οὗτος ἔμελλε νὰ ἀποσταλῇ εἰς Μόσχαν μεθ' ὁδηγιῶν ἀφορωσῶν τὸ ζήτημα τοῦ πατριαρχείου, ἀλλ' ὁ Βόρης ματαίως τὸν ἀνέμενε. Γνωστὸν μετὰ πόσης λελογισμένης βραδύτητος προβαίνουσιν ἐν τοιούτοις ζητήμασι τὰ ἐκκλησιαστικὰ γραφεῖα, ὑπομονητικὰ ἀναμφιβόλως καθ' ὅσον ἠξεύρουσιν ἢ φρονοῦσιν ὅτι εἶναι αἰώνια· ἐὰν τὸ μυστήριον τῶν βραδυτήτων τούτων ἀπόλλυτο, θὰ ἐπανευρίσκετο ἀφεύκτως μεταξὺ Πύλης καὶ Φαναρίου. Μαντεύεται ἐντοῦτοις εὐκόλως ὅτι τὸ Μοσχοβητικὸν σχέδιον ἐγένετο δεκτὸν ψυχρῶς παρὰ τῶν ἱεραρχῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ζηλοτυποτάτων φυλάκων τῶν ἀρχικῶν προνομιῶν αὐτῶν· ἀλλὰ δὲν ἦτον εὔκολον νὰ ἀπαντήσωσι διὰ ῥητῆς ἀρνήσεως πρὸς τὸν Τσάρον, τὸν πατέρα πασῶν τῶν κοσμικῶν χαρίτων, καὶ ἀντιπαρῆλθον τὸν σκόπελον διὰ τῆς ἀναβολῆς. Ἔκτοτε οὐδεὶς λόγος ἐγένετο περὶ ἐπισήμου ἀπεσταλμένου τῆς συνόδου. Τούτων οὕτως ἐχόντων οἱ βογιάροι τοῦ Σμόλενου ἀνήγγειλαν εἰς Μόσχαν κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1588 τὴν ἐν τῇ πόλει των παρουσίαν σεβασμίου ὁδοιπόρου, προερχομένου ἐκ τῶν ὑπὸ τὴν δεσποπείαν τοῦ Τούρκου χριστιανικῶν χωρῶν. Οὗτος ἦτον ὁ ἡμέτερος ἱεράρχης, ὅστις εἰσήρχετο εἰς Ρωσσίαν ἐν εὐτελεστάτῃ ἀποσκευῇ ὀλίγον τυχοδιωκτικῆς, ὡς διηγήθημεν ἀνωτέρω.

Ἡ αὐτοκρατορία ἦτον ἤδη μεγάλη, πλὴν οἱ σπουδαιότητός τινος ταξειδιῶται δὲν εἰσήρχοντο τότε ἐν αὐτῇ χωρὶς νὰ ἐγείρωσι τὴν προσοχὴν ἀστυνομίας περιεργαζομένης τάς τε πράξεις καὶ τὰ διαβήματα αὐτῶν. Ἀπήντησαν ἐκ Μόσχας καὶ διὰ τόνου αὐστηρᾶς ἐπιπλήξεως πρὸς τοὺς βοεβόδας τοῦ Σμόλεσκ. «Θὰ ἀποφεύγη.ε εἰς τὸ μέλλον νὰ ἦσθε τόσον ἀμε»λεῖς· οὐδεὶς ἀπεσταλμένος, οὔτε οὐδὲν ἕτερον πρόσωπον ὀ»φείλει νὰ ἐμφανίζηται ἐπὶ τῶν συνόρων τοῦ ἐδάφους σας, »χωρὶς νὰ εἰδοποιώμεθα πάραυτα.» Συγχρόνως ὁ Τσάρος ἔγραφε πρὸς τὸν ἐπίσκοπον τοῦ Σμόλενσκ. «Ἂν ὁ πατριάρ»χης ζητήσῃ παρὰ τῶν βοεβοδῶν νὰ δεηθῇ ἐν τῷ ναῷ τῆς »παναγιωτάτης θεομήτορος, ἐπιτρέπομεν νὰ τὸ πράξῃ. Θὰ »φροντίσῃς ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὅπως ὁ ῥηθεὶς ναὸς δα»κοσμηθῇ κοσμίως, καὶ προσέλθῃ ὁ λαός, ὅπως γείνῃ ἐν αὐτῷ

»μεγάλη συνάθροισις ἀρχιμανδριτῶν, ἡγουμένων καὶ ἱερέων, »θὰ πορευθῇς εἰς προϋπάντησιν τοῦ πατριάρχου, καὶ θὰ τῷ »ἀποδώσης ἐπακριβῶς τὰς αὐτὰς τιμὰς καὶ τὸ σέβας, ἅτινα »συνειθίζεις νὰ ἀποδίδῃς εἰς τὸν ἡμέτερον μητροπολίτην.» Ὁ ἀπόστολος ὁ ἐπιφορτισθεὶς ὅπως πορευθῇ εἰς προϋπάντησιν τοῦ Ἱερεμίου καὶ τὸν συνοδεύσῃ ἔλαβεν ὡς ὁδηγίας «νὰ μάθῃ μετά τίνος προθέσεως ὁ πατριάρχης ἐπορεύετο πρὸς τὸν Τσάρον, ἂν κατεῖχε νῦν τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἢ ἂν ἕτερος τὸν κατεῖχεν ἀντ' αὐτοῦ· ἂν ἐταξείδευε μόνον ὅπως συλλέξῃ ἐλέη, ἢ ἂν ἦτο ἐπιφορτισμένος ἐντολήν τινα διὰ τὸν Τσάρον παρὰ τῆς Ἁγίας Συνόδου.» Αἱ ὁδηγίαι διέταττον νὰ μεταχειρισθῶσιν ἐν παντὶ πρὸς τὸν ἱεράρχην τὴν ἐθιμοταξίαν τὴν ἰδιάζουσαν πρὸς τὸν μητροπολίτην τῆς Μόσχας. Τὸ περιεχόμενον αὐτῶν ἀποδεικνύει σαφῶς ὅτι τὸ ταξείδιον τοῦ Ἱερεμίου δὲν ἦτο ἀπόρροια προηγουμένης συνεννοήσεως.

(ἀκολουθεῖ.)

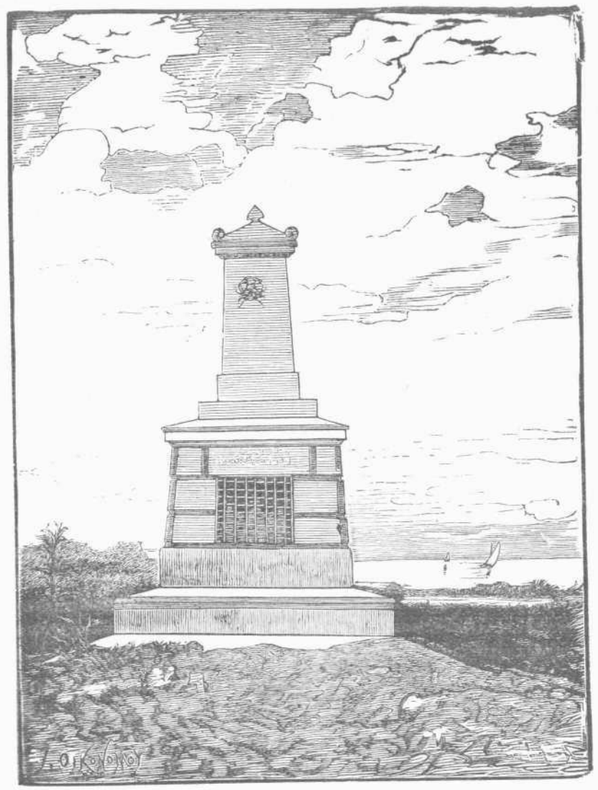

Τὸ ἐν Φαλήρῳ μνημεῖον τοῦ στρατάρχου

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ

ΑΠΡΟΣΔΟΚΗΤΟΝ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ

—

Οἱ ἄνθρωποι γεννῶνται ἐνάρετοι, αἱ δὲ κακίαι εἰσὶ κοινωνικαὶ προσκτήσεις. Ὁ φθόνος ὅθεν καὶ ἡ πλεονεξία, οἱ διαμορφοῦντες τὸν κλέπτην ἢ τὸν φονέα, εἰσὶ συνέπειαι τῶν τοῦ βίου περιστάσεων ἢ διαμαρτύρησις κατὰ τῆς ἀνίσου διανομῆς τῶν ὠφελειῶν τοῦ κόσμου τούτου.

Ὁ ἄνθρωπος εἶνε φύσει ἱκανὸς πρὸς ἐπιτέλεσιν μεγάλων πράξεων φερουσῶν ἐν ἑαυταῖς τὸν τύπον τῆς ἀφοσιώσεως καὶ τῆς θυσίας. Δὲν δύναταί τις νὰ φανασθῇ ὁπόση ὠφέλεια ἤθελε προκύψῃ, ἐὰν καὶ ἡ ἀρετὴ εἶχε τοὺς κατασκόπους της ὡς τὸ ἔγκλημα, τὸ ὁποῖον δυστυχῶς ἔχει καὶ τοῦτο τὰ θέατρά του, τὰ δικαστήρια, ὡς οἱ μεγάλοι ἄνδρες τοὺς χρονογράχους, καὶ ὁδηγεῖ εἰς τὴν διασημότητα ἂν οὐχὶ εἰς τὴν δόξαν. Ὁ Σατανᾶς εἶνε ἐπίσης γνωστὸς ὡς ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

Τὰ θύματα τοῦ καθήκοντος ἀριθμοῦνται κατὰ χιλιάδας. Στρατιῶται καὶ ναῦται πίπτουσιν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, καὶ τόσοι ἄλλοι εἰς μυρίας ὅσας κινδυνώδεις ἐργασίας ἀποθνήσκουσιν ὑπείκοντες εἰς τὴν φωνὴν τοῦ καθήκοντος. Ἡ ἀνθρωπότης παράγει τόσους ἥρωας, ὅσα θύματα.

Πρόκειται περὶ ἁπλοῦ τινος ἀνθρώπου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Ἀποθανοῦσα ἡ σύζυγος τοῦ ἀγαθοῦ γέροντος Bonneau κατέλιπεν αὐτῷ υἱὸν ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν καλουμένων χαϊδεμένων καὶ δυστυχῶς οἱ τῆς τοιαύτης ὑπερμέτρου ἀγάπης ἐκ μέρους τῶν γονέων αὐτῶν ἀπολαυόντες ἔχουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δυσάρεστα τέλη.

Ὁ χαϊδεμένος λοιπὸν ἐκεῖνος υἱὸς τοῦ Bonneau συνάψας σχέσεις μετὰ τῶν κακοηθεστέρων τῆς πόλεως ἐν ᾗ ἔζη, κατέστη χαρτοπαίκτης καὶ ἐντελῶς ἄσωτος, περιελθὼν συνεπῶς, ὡς ἐκ τοῦ πολυδαπάνου αὐτοῦ βίου εἰς μεγίστην χρηματικὴν ἔνδειαν.

Ὁ πατήρ του περιοριζόμενος εἰς τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα. προσεπάθει παντοιοτρόπως νὰ φυλάττῃ τεμάχιον ἄρτου διὰ τὸν ἀνάξιον υἱόν, μέχρις ὅτου εἰς δεδομένην πλέον στιγμὴν ἠναγκάσθη νὰ εἰπῇ αὐτῷ.

— Δὲν δύναμαι πλέον.

Ὀργισθεὶς ἐκ τῆς ἀποπειήσεως ταύτης ὁ νέος, εἰσέρχεται νύκτωρ καὶ ἀθορύβως εἰς τὸ δωμάτιον, ἐν ᾧ ἐκοιμᾶτο ὁ πατήρ, ἐξάγει ἀπαθῶς τὸ ἐγχειρίδιον, ἐμπήγει τοῦτο εἰς τὰ στέρνα τοῦ ἀτυχοῦς πατρὸς καὶ λεηλατεῖ πᾶν τὸ προστυχόν.

Ἐπιτελέσας ἤδη τοὺς φρικώδεις αὐτοῦ πόθους στρέφει χαιρεκακῶς τὸ ἐξηγριωμένον αὐτοῦ βλέμμα πρὸς τὸν ἀσπαίρονροντα πατέρα καὶ τὴν αἱμάσσουσαν ἐπὶ τῶν στερνῶν πληγήν του.

— Ταχέως τῷ λέγει ἐκεῖνος δός μοι τεμάχιον χάρτου.

Μηχανικῶς ὁ υἱὸς ὑπακούει.

Ὁ γέρων χαράττει ὀλίγας γραμμὰς ἐν βίᾳ ἐπὶ τοῦ δοθέντος αὐτῷ χάρτου, ὅστις εὐθὺς ἐκφεύγει τῶν χειρῶν του, καὶ ἐπαναπίπτει βαρέως ἐπὶ τῆς κλίνης.... Ἀπέθανεν!

Ὁ πατροκτόνος λαβὼν τὸ χαρτίον ἀναγινώσκει:

«Ἀποθνήσκω ἑκουσίως. Λύπαι μυστικαὶ μοὶ κατέστησαν τὴν ζωὴν ἀνυπόφορον. Παρακαλῶ τὸν υἱόν μου να μὲ συγχωρήσῃ»!...

(Ἐκ τῶν τοῦ Scholl.)

Ε. Γ. ΚΑΨΑΜΠΕΛΗΣ.

ΑΠΟ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΧΙΟΝ

ΕΝ ΕΤΕΙ 1872 1.

Ἀπόπλους.

Πέμπτη, Μαΐου 18

Εἶνε ἡ πέμπτη καὶ ἡμίσεια ὥρα μετὰ μεσημβρίαν. Ἰδοὺ ἡ ἄγκυρα ἀνεσπάσθη καὶ τὸ ἀτμόπλοιον σοβαρῶς καὶ ἡσύχως κινεῖται. Μὲ μακρύνει τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου σχεδὸν οὐδένα τῶν οἰκείων καὶ φίλων ἀπεχαιρέτισα. Αὐξάνει τὴν ἐπὶ τῇ ἀπελεύσει μελαγχολίαν μου ἡ σκέψις ὅτι λίαν ἐπειγόντως ἐπέβην τοῦ ἀτμοπλοίου. Ἤδη ἐβυθίσθην εἰς στυγνὴν σιωπὴν καὶ βλέπω τὰ περὶ ἐμέ, καίπερ μειδιῶντα ἐν τῇ ἑσπερινῇ λάμψει, κατηφῆ καὶ σκυθρωπάζοντα. Ταχὺς καὶ ὑπόκωφος ἀκούεται ὁ ἔνρυθμος θόρυβος τῆς ἑλικοστρόφου μηχανῆς, βραδεῖαι δὲ καὶ μεγαλοπρεπεῖς μακρύνονται αἱ πέριξ αἰγιαλήεσσαι ἀκταί. Ὁ κλίνων ἥλιος χέει δραγμὰς χρυσοῦ φωτὸς ἐπὶ τοῦ βοσπόρου καὶ τῶν ὑψαυχένων λόφων τῆς πόλεως τοῦ Κωνσταντίνου, ἥτις φαίνεται κινουμένη ὅλη, οἱονεὶ εὐχομένη ἡμῖν τὸ κατευόδιον. Ἡ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀκτὴ ἀνταναχλᾷ τὰ φῶτα, ἅπερ πέμπουσιν αὐτῇ τὰ βάθη τοῦ Κερατίου κόλπου. Κάμπτομεν ἤδη τὸ γωνιῶδες Βυζάντιον καὶ πρὸ ἡμῶν ἀναπετάννυται κυανῆ καὶ ἐκ τοῦ νοτίου ἀνέμου ἐπαφρίζουσα θάλασσα. Δεξιόθεν κατὰ μῆκος ἀπομακρύνονται τὰ τείχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔνθα εἰσέτι πλαναται ἡ τοῦ Παλαιολόγου βαρυπενθοῦσα σκιὰ καὶ ὅθεν οὐδέποτε διῆλθον, μὴ βαλὼν ὑποκάρδιον καὶ βαρυαλγῆ στεναγμόν, ὡς εὐσελῆ προσκύνησιν πρὸς τὰς πάλαι ποτὲ πολυθορύβους καὶ πολυφοιτήτους, νῦν δὲ ἀφώνους καὶ μονήρεις ἐπαλξεις.

Ὁ οὐρανὸς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον συννεφοῦται καὶ ἡ ἀντίπνοια ἐπαυξάνει. Ἐν τῷ λιμένι διατρίβων δὲν προέβλεπον ὅτι ὁ ἄνεμος τοσοῦτον θὰ ἐπετείνετο... Ἀλλὰ καὶ ἄλλοτε ἐκλυδωνίσθην ἀλλαχόσε πλέων, οὐδ' ὀφείλω νῦν νὰ δειλιῶ καὶ μεταμέλωμαι. Ὁ βίος ἅπας εἶνε διηνεκὴς καὶ ἀκατάστατος ἀντίπνοια κατὰ τῶν σκοπῶν τοῦ ἀνθρώπου, τοιαύτη δὲ δυσχερὴς ἀντίπνοια κάμὲ ἐπεβίβασε σήμερον ἐπὶ τοῦ ἀτμηλάτου τούτου....

1) Ἀπόσπασμα ἀνεκδότου Ἡμερολογίου ἀνωνύμου φίλου τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ Σ.σ. Δ.

Ο ἀργυροδίνης Βόσπορος ἐν ἀπόπτῳ ἤδη φαίνεται καὶ αἱ τῶν πριγκίπων νῆσοι ἀκολουθοῦσαι τῇ ψυχῇ αὐτοῦ. Ἡ γνόφωσις τοῦ οὐρανοῦ μὲ λυπεῖ πολύ, διότι χθὲς ἔτι εἴχομεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ραγδαίους ὑετούς, καταλαβόντας ἡμᾶς ἐν μέσῃ τῇ ὁδῷ... Αἱ τελευταῖαι τοῦ ἡλίου ἀκτῖνες ἐπιχρυσοῦσιν ἤδη τὴν ὀφρὺν τῆς ἔπταλόφου, ἧς ἡ θέα ἡδεῖαν καὶ μελαγχολικὴν ἐμποιεῖ τὴν ἐντύπωσιν. Μυρίαι ἀναμνήσεις ἤδη μὲ περιβάλλουσι, ἴδιαι καὶ οἰκεῖαι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον· δὲν βλέπω ὅτι προβαίνει τὸ ἀτμόπλοιον καὶ μόλις ἡ ἐγγίζουσα νὺξ μ' ἐξεγείρει ἀπὸ τῶν σκέψεών μου. Ἡ νὺξ καταλαμβάνει ἡμᾶς κάτωθεν τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, παρὰ τὸν Κιουτσοῦκ Τσεκμπετζὲ (Ῥήγιον), καὶ νῦν παύω τὴν ἀναγραφὴν τῶν σημειώσεων τούτων.

Παρασκευή, Μαΐου 19

Ἐν τῇ λάμψει τῆς ἠοῦς χαράζωμεν τὰ τῇ νυκτὶ ταύτῃ συμβάντα. Περὶ μέσας νύκτας, πάντων καθευδόντων καὶ βαυκαλιζομένων ὑπὸ τοῦ ὑποκώφου θορύβου τῆς μηχανῆς, αἴφνης φωναὶ φρικώδεις ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἠκούσθησαν, ἐν ἀριστερᾷ τοῦ ἀτμοπλοίου, ἐξ ἀποστάσεως μιᾶς ἢ δύο ὀργυιῶν. Τὸ ἀτμόπλοιον πάραυτα ἐπαύσατο κινούμενον, ὁ δὲ πλοίαρχος φοβερὰς ὕβρεις ἰταλιστὶ ἐξηκόντιζε κατὰ τῶν ἐν μέσῳ πελάγει ἀναχαιτισάντων τὸ ἀτμοκίνητον. Πάντες ἔμφοβοι ἠκούομεν τὰς γοερὰς κραυγὰς ἑλληνικοῦ ἱστιοφόρου, ὅπερ αὐτάνδρον θὰ κατεποντίζομεν, εἰμὴ ὁ πλοίαρχος αὐτοῦ διέβλεπεν ὑπὸ τὸ διαλεῖπον φέγγος τῶν ἀστέρων τὸ πελώριον σῶμα τοῦ ἀτμοπλοίου ἡμῶν. Τὸ ἑλληνικὸν ἱστιοφόρον ἐξ ἀπρονοησίας, οὐδένα ἔφερε φανὸν ἐπὶ τοῦ ἱστοῦ, ἐν ἀσελήνῳ νυκτί· ὁ δ' ἡμέτερος πλοίαρχος, ἐπ' ἴσης ὀλιγωρῶν τοῦ καθήκοντος, ὑπελάμβανεν, ὡς φαίνεται, ὅτι πάντες εὐμοιροῦσι πολλῶν καὶ ποικιλοχρόων φανῶν, ὅπως γίνονται ὁρατοὶ ἐν νυκτί, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ψυφουμένῃ. Ὅτε τέλος πᾶς κίνδυνος παρῆλθε τὸ ἀτμόπλοιον ἡμῶν πάλιν ἐκινήθη. Μετὰ μίαν ὥραν ὁ οὐρανὸς κατέπεμψε πολὺν ὑετόν καὶ πάντες οἱ τοῦ καταστρώματος ἐπιβάται κατεβράχησαν. Οὕτω παρῆλθεν ἡ πρώτη νύξ...

Ἀνατέλλει ἤδη ὁ ἥλιος καὶ κρύπτεται ὄπισθεν μελάνων νεφῶν, ἅπερ ἡ νυκτερινὴ ζάλη ἐσώρευσε πρὸς ἀνατολάς. Ἡ ἡμέρα ἀναφαίνεται λαμπρά, μαΐτης ἡμέρα. Πλέομεν τὴν κάτωθεν τῆς Προκοννήσου θάλασσαν, τὸ κέντρον σχεδὸν τῆς Προποντίδος. Πόσον εἶνε ὡραία ἡ ἀπέραντος αὕτη γραμμὴ τῶν λόφων Γάνου, Χώρας, Περιστάσεως! Οἱ συνεχεῖς οὗτοι καὶ ἐπίπεδοι βουνίσκοι φαίνονται γόνιμοι καὶ πολλὰ θὰ παρῆγον, ἐὰν ἐκαλλιεργοῦντο αἱ κλιτύες αὐτῶν. Ἡ ἀσιατικὴ ἀκτὴ εἶνε ὑψηλοτέρα, καὶ ἔχει πολλὰς κωνοειδεῖς καὶ καταπρασίνους κορυφάς, ὧν κάτωθεν καὶ ἐγγὺς πλεῖσται ἀνοίγονται σκιεραὶ κοιλάδες. Ἐὰν ἀμφοτέρας τὰς ἀκτὰς ἐπέστερον πολλὰ καὶ πυκνὰ δάση, ἡ περιοχὴ τῆς Προποντίδος θὰ ἦτο μᾶλλον θελκτική. Ἡ ὑψικάρηνος Προκόννησος πόρρωθεν φαίνεται ἑνοῦσα τὰς δύο ἀκτάς, ὄπισθεν δὲ διαγράφονται αἱ ἀκταὶ τῆς Κυζίκου. Οἵας ἀναμνήσεις ἡ θεὰ αὐτῆς διεγείρει ἐν ἐμοί! Ὦ, χαῖρε, καλλίτεκνος καὶ ἱστορικὴ Κύζικος, ἀδίκως μὲν σήμερον ἀναξιοπαθοῦσα θαυμασίως ὅμως ἀναγεννωμένη· Πόσον εὐφραίνεται ὁ γινώσκων τήν τε παλαιὰν, καὶ τὴν νῦν ἱστορίαν σου, καὶ πόσα ἐλπίζει, ἀπὸ τῶν νέων καὶ εὐγενῶν τέκνων σου!..

Εἶνε 6 ὥρα καὶ 20' π. μ. Ἰδοὺ ἡ Καλλίπολις. Τῇ ἀληθείᾳ οὐδὲν τὸ κυρίως καλὸν ἔχει ἡ ὄψις αὐτῆς, λίαν συνήθης οὖσα. Τέρψιν τινὰ τῷ ὄμματι παρέχουσιν αἱ ἐντὸς δένδρων κατακεχωσμέναι τετράγωνοι αὐτῆς οἰκίαι, ὧν ἡ στέγη λήγει εἰς τετράπλευρον κῶνον, ἓξ ἢ ἑπτὰ μιναρέδες ὑπέρκεινται τῆς πόλεως. Ὁ λιμὴν πάντῃ σμικρός, κεῖται ἐν τῷ μυχῷ ὅρμου, πλατυστόμου καὶ ἀβαθοῦς, πλεῖστα ἀκάτια περιστοιχοῦσι τὸ ἡμέτερον ἀτμόπλοιον, κομίζουσι δὲ ἡμῖν πρὸς πώλησιν ἰχθύας ὀπτούς, ὠά, παντοειδῆ πλακούντια.

Μετὰ τὴν Καλλίπολιν, ἐφ' ἱκανοῦ ὑψώματος καὶ ἐν κοιλάδι εἴδομεν τὰ Γαλατάριαι χωρίον δίωρον, κατὰ ξηράν, ἀπέχον τῆς Καλλιπόλεως. Τῇ 9 ὥρᾳ καὶ 20' ἐφάνη ἡ Μάδυτος, ἱστορικὸν ὄνομα. Καὶ τὸ ἑλληνικὸν τοῦτο χωρίον ἔχει θέαν, οἵαν καὶ πάντα τὰ παράκτια χωρία τῆς Τουρκίας.

Ἰδοὺ κατὰ τὴν δεκάτην ὥραν ἐνώπιον ἡμῶν τὰ φρούρια Τσανὰκ Καλέ. Τὸ ἀτμόπλοιον ἡμῶν ἀγκυροβολεῖ καὶ ἀποβιβάζει φορτίον. Τὸ στόμιον τοῦτο Προποντίδος καὶ Αἰγαίου, ὁ ὑγρὸς τάφος τῆς δειλῆς τοῦ Φρίξου ἀδελφῆς, εἶνε ὡραιότατον καὶ ποιητικώτατον. Ἀλλὰ ποῦ ἔκειντο ἀκριβῶς ἡ Σκοτὸς καὶ Ἄβυδος καὶ ποῦ ὑψοῦτο ὁ πύργος τοῦ Λεάνδρου, ὁ ἐμπνεύσας τῷ Μουσαίῳ τὸ θεῖον αὐτοῦ ἔπος; Ἡ αὔρα πνέει ἔτι τοὺς πικροὺς στόνους τῆς Ἡροῦς καὶ τὸ κῦμα λεῖον καὶ ἀμέριμνον κυλίει τὸν ἀφρὸν αὐτοῦ ἄνω τοῦ τάφου τῶν ἀτυχῶν ἐραστῶν!.. Ἰδοὺ ἡ Λάμψακος, ἐν ᾗ ἐξ Ἀβύδου ὥρμα ὁ Λύσανδρος, πόρρω φαινομένη. Ἐπὶ τῶν ἀκτῶν καὶ λόφων τούτων, ἐφ' ὧν ποτε ἐπήγνυτο ἑλληνικὴ σκηνὴ καὶ ὑπὸ τοῦτον τὸν ἥλιον ἔλαμπον τὰ δόρατα Ἀθηναίων καὶ Σπαρτιατῶν καὶ τῶν τούτοις συμμάχων, ὑπάρχουσι νῦν ξένα φρούρια ἐρυμνότατα. Θὰ θελήσῃ ἀρά γε ὁ ἀλάστωρ τῆς Ἑλλάδος δαίμων νὰ μένωσι αἰώνια;.. Τὰ φρούρια ἀμφοτέρων τῶν ἀκτῶν, ὑποκίτρινα τὴν ὄψιν, εἶνε χθαμαλά, εὐρέα καὶ μακρά, ὡς καὶ τὰ δύο ἕτερα λευκά, ἅπερ εἴδομεν πρὶν ἢ καταχθῶμεν εἰς Τσανὰκ Καλέ. Παρὰ τὸ πρῶτον φρούριον τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς ὑπάρχει ὑψηλὴ τετράγωνος πλατεῖα. Ἡ πόλις Τσανὰκ Καλὲ φαίνεται μικρὰ καὶ ἴση πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Εἶνε ἀλιτενὴς καὶ ἐπίπεδος. Ὀλίγαι τινὲς οἰκίαι, σποραδὴν κείμεναι, διατέμνουσι τὴν παραλίαν. Αἱ τῶν διαφόρων προξενείων σημαῖαι, μετὰ πολλῶν ὀθωμανικῶν, εὐαρέστως ποικίλλουσι τὴν θέαν. Ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ ἀκτῇ, ἄχρι τοῦ Κιλὶτ Βαχάρ, μικρᾶς καὶ ἐπὶ ὑψώματος κειμένης πόλεως, οἱ λόφοι καλύπτονται τὴν κορυφὴν ὑπὸ παχυσκίων δένδρων, τερπνὴν ἔχοντες τὴν ἄποψιν. Τὴν αὐτὴν θέαν ἔχει καὶ ἡ ἀσιατικὴ πλευρὰ ἄχρι τοῦ Τσανὰκ Καλέ.

Ἡ ἕλιξ τοῦ ἀτμοπλοίου συστρέφεται· φεύγει βαθμηδὸν ὄπισθεν ἡμῶν ὁ ὀφιοειδὴς ἑλλήσποντος καὶ πρὶν ἢ προσαγορεύσωμεν τὴν ἐγγίζουσαν Τένεδον, τὸ μὲν ὄμμα ἡμῶν ζητεῖ πρὸς ἀνατολάς,

εἰς τὸ βάθος πλατυστόμου καὶ εὐρυτάτου κόλπου, τὴν ἱερὰν Ἴλιον, ἡ δὲ φαντασία ἀνέρχεται εἰς χρόνους προτρισχιλιετεῖς. Ὑπὸ τὸν Γάργαρον καὶ τὴν Ἴδην ἀντηχεῖ ἔτι ἡ ἀκτὴ τοὺς ὁλοφυρμοὺς τῆς πιστῆς Ἀνδρομάχης καὶ πλανᾶται τοῦ φιλόπαιδος Πριάμου ἡ πένθιμος σκιὰ ἔνθα ἔκειντό ποτε τὰ πυροληθέντα αὐτοῦ ἀνάκτορα.... Ἐκεῖ που ὑψώθη τὸ μέγα χῶμα τοῦ κορυθανόλου Ἕκτορος, ἐφ' οὗ ἠπλώθησαν τοσοῦτοι πλόκαμοι ὑπὸ τῶν καλλιπαρείων θεραπαινῶν τῆς εὐτεκνωτάτης πλὴν φεῦ δυστυχεστάτης Ἑκάβης. Ἀλλ' ἆρά γε ποῦ ἐτέθη ὁ ὀλέθριος ἵππος, μες' οὗ συνεισῆλθε τὸ πῦρ, τὸ μὴ κατασβεσθὲν ὑπὸ τοῦ ποταμηδὸν χυθέντος αἵματος τῶν ἀπατηθέντων ;Ἡ Θέτις ἀπαραμύθητος ἔτι διατελεῖ ὑπὸ τὸν τάφον τοῦ λέοντος υἱοῦ αὐτῆς, καὶ ὁ Τελαμώνιος ἥρως νομίζει ὅτι πάλιν ἐμφανίζεται μηνίων καὶ μονολογῶν. Ἐδῶ βεβαίως πρὸς τὴν παραλίαν, ἐκάθιζεν ὁ Νέστωρ συμβουλεύων καὶ νουθετῶν διὰ μελιρρύτων λόγων, καὶ ἐν ᾧ ἐπευφήμουν τὰ πλήθη αἱ νῆες πᾶσαι ἠντήχουν! Ὁ θεωρῶν τοὺς τόπους τούτους ἐν οἷς τοσαῦτα ἐγένοντο συνεκροτήθησαν τόσαι μάχαι, ἐλέχθησαν τόσοι λόγοι, ἐδόθησαν τόσαι προτροπαὶ καὶ τόσα σχέδια ἐπολέμησαν θεοὶ καὶ θνητοί, ἐπυρπολήθησαν ποταμοὶ καὶ κατεκύλισαν φλόγας μέχρι θαλάσσης διελέχθησαν τὰ τείχη τοῦ Ἰλίου καὶ κατέπεσαν τέλος, ἐρειπωθέντα ἀδύνατον νὰ μὴ συγκινηθῇ, καὶ ἀπαθὴς νὰ μείνῃ τοιαῦτα ἀναλογιζόμενος.

Ἰδοὺ νῦν καὶ ἡ Τένεδος. Ὁ ἥλιος χέει ρεύματα φωτὸς καὶ θάλπους ἐπὶ τῆς ἱστορικῆς νήσου, μακρὰν δὲ, πρὸς βορρᾶν καὶ δυσμὰς, φαίνονται αἱ κυαναῖ κορυφαὶ τῆς Ἴμβρου καὶ τῶν περὶ αὐτὴν νήσων. Ὁ ὁρίζων εἶνε γραφικώτατος. Ἡ πόλις Τένεδος, πρὸς ἀνατολὰς τῆς νήσου ἐκτισμένη κεῖται ἐφ' ἱκανοῦ ὑψώματος, καὶ τὸ βλέμμα τοῦ θεατοῦ ἑλκύει τὸ εὐρὺ αὐτῆς φρούριον, ὅμοιον πρὸς τὰ τοῦ Ἑλλησπόντου, ὁ μέγας καὶ κυκλοτερὴς ὅρμος καὶ οἱ πέριξ αὐτοῦ γραφικώτατοι ἀνεμόμυλοι. Ἤδη καὶ ἐκ τῆς Τενέδου ἀπάραντες, δεξιόθεν ἡμῶν κατὰ μῆκος μακρύνεται ἡ νῆσος, ὡραίας ἐποχάς τε καὶ ἐξοχὰς τῷ θεατῇ.

(ἀκολουθεῖ)

ΠΟΙΚΙΛΑ

Ὁ Κύριος Γ. Κ. ἀσθενῶν βαρέως λαμβάνει κατὰ τὴν ἀναρρωσίν του ἐπιστολὴν παρὰ φίλου καὶ ἀναγιγνώσκει. Ἐλυπήθην σφόδρα διὰ τὸν θάνατόν σου, ἀλλ' ἐγκαρδίως ἐχάρην διὰ τὴν ταχεῖαν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασίν σου.

* * *

Εὐειδὴς Κυρία ἐπιβαίνει τοῦ λεωφορείου τῶν Τροχιοδρόμων καὶ καταλαμβάνει τὴν θέσιν της, προσελκύουσα διὰ τῆς προκλητικῆς αὐτῆς ὡραιότητος τὰ βλέμματα τῶν συνεπιβατῶν της. Ὁ ἐπὶ τῆς εἰσπράξεως ὑπάλληλος εἰσέρχεται καὶ μόλις φθάνει πρὸ αὐτῆς ἐκείνη, ἀφελῶς ζητεῖ δῆθεν τὸ ἐν τῷ θυλακίῳ βαλάντιόν της, ὅτε αἴφνης ἐκβάλλει φωνὴν ἀπελπιστικὴν λέγουσα θρηνωδῶς ὅτι ἀπώλεσεν αὐτὸ· τρεῖς τότε ἀμέσως τῶν παρακαθημένων ἐκβαλόντες χρήματα προθυμοποιοῦνται νὰ πληρώσωσι τὸ ἀγώγιον· ἡ Κυρία λαμβάνει καὶ ἐκ τῶν τριῶν τὰ χρήματα καὶ εὐχαριστήσασα αὐτοὺς δι' ἐλαφρᾶς κλίσεως πληρώνει τὴν ὀφειλήν της, τὸ δὲ ὑπόλοιπον θέτει ἐν τῷ βαλαντίῳ της. Ἡ εὐειδὴς Κυρία ἦτο κλέπτρια καὶ διὰ τοῦ μέσου τούτου κατώρθωσε τὸ σχέδιόν της.

* * *

Ὁ Κύριος Γ. ἰσχνὸς συναντᾷ τὸν φίλον Ἀντωνάκην καὶ τῷ λέγει προσμειδιῶν, «μοὶ δανείζης τὸν ἐπενδύτην σου διὰ τὴν ἑσπέραν τῆς αὔριον ;» Ἀλλὰ, φίλε μου, Σοὶ εἶνε λίαν εὐρύχωρος». «Ἄ! δὲν πειράζει τὸν δίδω εἰς τὸν ῥάπτην καὶ δι' ἐξόδων μου τὸν μεταποιῶ ἀμέσως εἰς τὸ σῶμα μου.»

* * *

Διαβάτης ἠγόρασεν ἀπὸ ἔμπορον πτωχεύσαντα, ἓν ἐπανωφόριον, ὑποθέσας αὐτὸ ὡς χρώματος δαμασκήνου.

Τὴν ἐπαύριον παρατηρήσας ὅτι τὸ ἐπανωφόριόν του ἦτο πράσινον τὸ ἀναγγέλλει εἰς τὸν ἔμπορον ὅστις τῷ ἀποκρίνεται.

«Ὀλίγην ὑπομονήν, καλέ μου Κύριε..... δὲν εἶνε ἀκόμη ὥριμον».

* * *

Ὁ μέγας δούξ τοῦ **Bellington** παρετήρησέ ποτε ὅτι εἰς τὸν στρατὸν αὐτοῦ τὰ ἐθνικὰ χαρακτηριστικὰ διεκρίνοντο οὕτωσι· «Εὗρον» λέγει τὰ Ἀγγλικὰ τάγματα ὄντα πάντοτε εἰς τὴν καλητέραν αὐτῶν διάθεσιν ὁπόταν εἴχομεν μεγάλην προμήθειαν βωείου κρέατος, τὰ Ἰρλανδικὰ ὁπόταν εὑρισκόμεθα εἰς χώρας ἐχούσας οἶνον, καὶ τὰ Σκωτικὰ ὁπόταν ἑτοιμάζοντο χρήματα διὰ νὰ πληρωθῶσι.

* * *

Ταρμελάνος, ὁ εὐκλεὴς τῶν Μογγόλων πρίγκηψ, ἡμέραν τινὰ ἐπεσκέφθη ἐγχώριον ζωγράφον διὰ νὰ κάμῃ τὴν εἰκόνα του. Ὁ πρίγκηψ, ἐν τούτοις, μονόφθαλμος ἂν τοῦθ' ὅπερ διὰ νὰ παραληφθῇ ἐν τῇ εἰκόνι θὰ ἐμείου τὴν ἀξίαν τοῦ ζωγράφου. Οὗτος λοιπὸν μετὰ σκέψιν ἐζωγράφισε τὸν φοβερὸν ἄρχοντα ἔχοντα στάσιν πολεμιστοῦ, σκοποῦντος διὰ τοῦ τόξου του καὶ κλείοντος ὡς ἐκ τούτου τὸν ἕνα ὀφθαλμόν. Τὸ στρατήγημα ἐπέτυχε. Ὁ Ταρμελάνος ἠσθάνθη ἑαυτὸν κολακευόμενον καὶ πλουσίως ἀντήμειψεν αὐτόν.

* * *

Μουσουργός τις ἀποστείλας ἀντίγραφον ἑνὸς νέου μελοδράματός του καὶ ἕνα ὡραῖον τυρὸν καὶ μὴ λαβὼν ἀπάντησιν, ἔγραψεν ἐρωτῶν αὐτὸν ἐὰν τὸ ἀποσταλὲν ἔφθασεν. «Μάλιστα τὸ ἔλαβον» ἀπήντησεν «ὁ τυρὸς ἦτο ἀριστούργημα».

Ὁ ἀγαθὸς Παληάδης ἄεργος ἤδη καὶ πάντη ἀγράμματος παρουσιάζεται ἡμέραν τινὰ πρός τινα τῶν Δημοτικῶν Συμβούλων καὶ ἐξετεῖται παρ' αὐτοῦ ἵνα τὸν διορίσῃ εἰς δημοτικήν τινα θέσιν. ὁ Σύμβουλος εἰς ἀπάντησιν τῷ λέγει ὅτι δὲν

εἶνε δυνατὸν νὰ διορισθῇ ἀφοῦ τυγχάνει ἀγράμματος· ὁ Παληάδης ἄπελπις ἀφίνει τὸν Σύμβουλον καὶ μεταβαίνει εἰς τὴν Πλατείαν ἐν ᾧ ἡ μουσικὴ τοῦ Δήμου ἐπαιάνιζεν, ὅτε ἰδὼν τὸν ἀρχιμουσικὸν κρατοῦντα τὸν κανόνα ἐν χερσὶ καὶ δίδοντα δι' αὐτοῦ τὸν χρόνον πρὸς τοὺς μουσικούς, ἔξαλλος ἐκ χαρᾶς γενόμενος ἐπιστρέφει εἰς τὸν Σύμβουλον καὶ τῷ λέγει «Ἰδοὺ μία θέσις μὴ ἔχουσα ἀνάγκην γραμμάτων νὰ μὲ διορίσητε ἀρχιμουσικόν».

* * *

Ὁ κύριος Α. παροιμιώδους φιλαργυρίας ἀστός, μαθὼν ὅτι εἰς τὸ ἔσχατον χωρίον τῆς πλησιχώρου ἐπαρχίας ἀφίκετο ξένος ἐκτάκτου φιλαργυρικῆς δεινότητος σπεύδει ἐν τάχει πρὸς ἐπίσκεψίν του ἵνα ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως πεισθῇ ἐὰν ὄντως τὸν ὑπερβαίνῃ εἰς τὸ ἐπίζηλον τοῦτο προτέρημά του. Μετὰ πορείαν ὀλίγων ἡμερῶν φθάνει περὶ λύχνον ἀφὰς εἰς τὸ χωρίον καὶ ἰδοὺ μετ' ὀλίγον κρούει τὴν θύραν τοῦ ξένου, ἡ θύρα ἀνοίγεται καὶ εἰσερχόμενος ἐν τῇ αἰθούσει ἐμφανίζεται ἐνώπιον τοῦ οἰκοδεσπότου, καλὴ ἑσπέρα σας, Κύριε, εἶμαι ὁ κ. Α· ἀστὸς, καὶ ἦλθον νὰ γνωρίσω ἐκ τοῦ σύνεγγυς ὑμᾶς, καὶ τὰ πανθομολογούμενα.

Ἐν Πειραιεῖ τῇ 26 Νοεμβρίου 84.

Β. Γ Καψ.

ΖΩΟΛΟΓΙΚΑ

Η ΝΑΥΣ (LA FREGATE)

Ὑπάρχουσιν ἀπτέρυγα πτηνά· τοῖς ἀπτερόγοις ἐν διαμέτρου ἀνήκει καὶ ἡ ν α ῦ ς, πτηνὸν μόνον σχεδὸν ἐκ πτερύγων ἀποτελούμενον. Ἡ ναῦς ἔχει σμικρὸν μὲν τὸ σῶμα, μόλις ὅσον ἀλέκτορος, τὰς δὲ πτέρυγας θαυμασίως μεγάλας, ὅσον 14 ποδῶν τὸ μῆκος. Τὸ μέγα πρόβλημα τῆς πτήσεως λύεται σαφέστατα διότι, αὐτὴ ἡ πτῆσις φαίνεται σχεδὸν ἀνωφελής· τὸ πτηνὸν τοῦτο φυσικῶς βασταζόμενον ὑπὸ τοιούτων στηριγμάτων, δὲν ἔχῃ ἢ νάφήσῃ ἑαυτὸ ἀγόμενον. Θυέλλης ἐπελθούσης,ἡ ναῦς ἀνέρχεται εἰς τὰ μέγιστα ὕψη, μέχρις οὗ ἀνεύρῃ τὴν γαλήνην.

Ἡ ποιητικὴ μεταφορὰ, ψευδὴς δι' ἅπαντα τὰ λοιπὰ πτηνὰ ἀληθὴς κατὰ γράμμα ὡς πρὸς τοῦτο· ἡ ναῦς κοιμᾶται ἐπὶ τῆς θυέλλης. Ἐὰν δὲ θελήσῃ σπουδαίως νὰ πτερυγίσῃ πᾶσα ἀπόστασις ἐκμηδενίζεται. Βλέπει τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἐν Σενεγάλῃ καὶ τὴν μεσημβρίαν ἐν Ἀμερικῇ.

Καὶ ὅμως τὸ πτηνὸν τοῦτο, οὕτω καλῶς ὡπλισμένον, ἐλεεινὸν διάγει τὸν βίον· ἀπόδειξις αἱ πτέρυγές του αὐταί· διότι εἰς τί θὰ ἦσαν αὐτῷ χρήσιμοι, ἐὰν μὴ ἦτο ὑπόχρεον νὰ ἐρευνᾷ τὰ ἀχανῆ πεδία τοῦ ἀέρος ἀδιαλείπτως, νὰ ἐπισκοπῇ ἀνενδότως διὰ τοῦ ἐρυθροῦ καὶ ὀξυδερκοῦς αὐτοῦ ὀφθαλμοῦ τὴν ἀτέρμονα τῶν θαλασσῶν ἐπιφάνειαν ἵνα εὕρῃ μετὰ κόπον πολύν, ἀσήμαντον τροφῆς ψυχίον; πτωχῆς καὶ ἀνεπαρκοῦς, διότι ζῇ συχνάκις δαπάνῃ ἄλλων, διαμφισβητοῦν τεμάχιον κρέατος ἢ ἰχθὺς ἀνῆκον εἰς ἰσχυρότερα πτηνὰ καὶ ἐκτιθέμενον τὴν ἑαυτοῦ ὕπαρξιν ἵνα μὴ ἀποθάνῃ τῆς πείνης. Τὸ ἐλεύθερον λοιπὸν τοῦτο ὄν, τὸ διατρέχον κατὰ πᾶσας τὰς διευθύνσεις τῶν θαλασσῶν καὶ τῶν ἀνέμων τὸ δυνάμενον ἐν ἡμέραις τισὶ νὰ περιέλθῃ σύμπασαν τὴν ὑφήλιον κύπτει τὸν αὐχένα ὑπὸ τὴν δουλείαν τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐλευθερίας. Εἶναι τὸ ἔμβλημα καὶ ὁ τύπος τῆς ἀθλίας καὶ περιπλανωμένης ὑπάρξεως.

« Μὴ φθονῶμεν οὐδένα, λέγει ὁ **Midclet** οὐδεμία ὕπαρξις εἶναι ἀληθῶς ἐλευθέρα ἐπὶ τῆς γῆς οὐδεμία ὁδὸς ἀρκούντως εὐρεῖα οὐδεμία πτῆσις ἀποχρώντως μεγάλη, οὐδεμία πτέρυξ ἱκανή. Ἡ ἰσχυροτέρα πασῶν εἶναι ζυγὸς δουλικός. Ἀνάγκη ἄλλων πτερύγων ἅς ἡ ψυχὴ ἀναμένει, ζητεῖ καὶ ἐλπίζει, τῶν ὕπερθεν τῆς ζωῆς καὶ πέραν τοῦ θανάτου».

Des ailes par dessus la vie
Des ailes au delà la mort.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)

Σ.

Η ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ

διήγημα ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.

ὑπὸ ΑΙΚ. Π. ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ.

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον.)

—Δὲν ἔχω τίποτε μῆτερ. Τὸ ἀγαπητὸν βλέμμα σου ζητεῖ πάντοτε ν' ἀναγινώσκῃ τὰς σκέψεις μου ἐπὶ τοῦ προσώπου μου· ἀλλ' ἀληθῶς δὲν ἔχω ἰδιαίτερον κατὰ τὴν ἑσπέραν ταύτην, εἶπεν ὁ **Raoul**, προσπαθῶν νὰ ὑπομειδιάσῃ.

—Δὲν εἶναι εὐχάριστον νὰ ὁμιλῇς οὕτω **Raoul.** Δὲν ὀφείλεις, υἱέ μου, νὰ τηρῇς μυστικὸν ἀπὸ τὴν μητέρα σου. Σκέψου ὅτι δὲν ἔχω ἢ σὲ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὅτι σὺ εἶσαι ἡ ζωή μου, σὺ ἡ μόνη μου ἐλπίς, καὶ σὺ ἡ μόνη μου χαρά! Ματαίως προσπαθεῖς νὰ μοὶ ἀποκρύψῃς τὴν στενοχωρίαν σου! εἶμαι βεβαία ὅτι ἔχεις θλίψιν τινὰ ἣν ἐγὼ ἀγνοῶ.

—Μῆτερ! ὦ Μήτερ! μὴ μὲ καταθλίβῃς οὕτω μὲ τὰς μομφάς σου. Ἐφοβούμην ἀποκαλύπτων σοι τὸ μυστικόν μου, μὴ προσθέσω νέαν λύπην εἰς τὰς καταθλιβούσας σε ἤδη. Ἀλλὰ ἀφοῦ τὸ ἀπαιτεῖτε θὰ σᾶς τὸ εἴπω: ἀγαπῶ μῆτερ μου τὴν Μαγδαληνὴν **Tréfort** καὶ δὲν ἔχω οὐδεμίαν ἐλπίδα ὅτι θέλω ἀποκτήσει αὐτὴν ὡς σύζυγον.

—Τέκνον μου! δυστυχὲς τέκνον μου! καὶ ἐγὼ σὲ ἀπέστειλα νὰ τῇ προσφέρῃς ἄνθη! Πόσον ὑπέφερες βλέπων αὐτὴν καταστόλιστον διὰ τὸν χορόν!

—Ὦ μάλιστα, πολὺ ὑπέφερα! Ἦτο τόσον ὡραία! Εἶμαι βέβαιος ὅτι θέλουσι τὴν θαυμάσει κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην καὶ ὅτι ἐντὸς ὀλίγων ἑβδομάδων, ἴσως ἐντὸς ἡμερῶν θέλω μάθει τὸν γάμον αὐτῆς μετ' ἄλλου!

Περαίνων τὰς λέξεις ταύτας, ὁ νέος ἔκρυψεν τὴν κεφαλήν του ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, ἡ δὲ μήτηρ του τὸν ἤκουσε νὰ καταπνίγῃ ἕνα στεναγμόν. Ὁ στεναγμὸς οὗτος ὁ πληρώσας τὸ στῆθος τοῦ υἱοῦ εὗρεν ἠχὼ σπαραξικάρδιον εἰς τὴν καρδίαν τῆς μητρὸς, ἥτις ἐγερθεῖσα ἐπέθηκε τὰς χεῖρας της ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ **Raoul** ὃν ἐτάρασσε νευρικὸς σπασμός.

Υἱέ μου, εἶπεν, ἡ θλῖψις σου μὲ ταράττει. Εἴθε νὰ ἠδυνάμην νὰ τὴν θεραπεύσω! Εἴθε νὰ ἠδυνάμην νὰ σοὶ προσφέρω πλούτη καὶ νὰ σοὶ εἴπω. Νυμφεύθητι ἐκείνην, ἣν ἡ καρδία σου ἐξέλεξεν! Ἀλλὰ κλαίουσα μετὰ σοῦ, τέκνον μου, ὀφείλω νὰ σοὶ ὑπενθυμήσω ὅτι εἶσαι ἀνὴρ, ὅτι τὸ καθῆκον σου σήμερον, εἶνε νὰ παλαίσῃς ἐναντίον τοῦ μαρασμοῦ ὅστις ἀπειλεῖ νὰ σὲ κατακυριεύσῃ. Κλαῦσον, υἱέ μου, κλαῦσον τὸ ἐξαφανισθὲν ὄνειρόν σου, ἀλλ' ἄνευ θορύβου καὶ ἀπελπησίας. Σκέψου ὅτι ὁ Θεὸς σοὶ ἀνέθηκεν ἱερὰν τινὰ ἐντολὴν νὰ ἐκπληρώσῃς ἐπὶ τῆς γῆς. Ὁ πατήρ σου μᾶς ἀφῆκε χρέει, ἅτινα ὀφείλῃς νὰ πληρώσῃς σὺ ὁ υἱός του, ὁ φέρων τ' ὄνομά του. Ἄλλως τε τὸ στάδιον σου σοὶ παρέχει τὰ μέσα ἵνα ἀνακουφίζῃς τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα· προσέτι ὀφείλεις σεαυτὸν εἰς τὸ στάδιον σου. Ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἔχω τίποτε ν' ἀναμένω ἀπὸ σέ, **Raoul** μου, προσέθηκε ἡ δυστυχὴς μήτηρ ἀφεθεῖσα ἐπὶ τέλους εἰς τὴν θλῖψιν της.

Ὁ νέος ἰατρὸς ὕψωσε τὴν κεφαλὴν ἀκούσας τοὺς λόγους τούτους, καὶ βλέπων τὰ δάκρυα τὰ κατακλίζοντα τὸ πρόσωπον τῆς κ. **Verneuil** ἠγέρθη καὶ ἐγονάτισε πρὸ αὐτῆς.

— Συγγνώμην, μῆτερ μου, εἶπεν. Εἶσθε ἁγία, καὶ σᾶς ὑπόσχομαι ὅτι θὰ ἐνθυμοῦμαι πάντοτε τοὺς λόγους σας. Καὶ ἀσπασθεὶς ἐπανειλημένως τὰς χεῖρας τῆς μητρός του, ἐγκατέλειψε τὴν αἴθουσαν τοῦ δείπνου. Τότε δ' ἡ μήτηρ γονυπετήσασα ἐπὶ τῆς θέσεως, ἣν ὁ υἱός της ἐγκατέλιπεν, εἶπεν ἐν συγκινήσει. Εὐχαριστῶ σε, θεέ μου, διότι μοὶ ἐνέπνευσας τὰς λέξεις ταύτας. Παρηγόρησέ τον, προσέθηκε, καὶ ἐγερθεῖσα μᾶλλον ἀτάραχος ἀπεσύρθη εἰς τὸ δωμάτιόν της. Κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα, ὁ **Raoul** εἶδε κατ' ὄναρ τὴν Μαγδαληνὴν φέρουσαν ἐνδυμασίαν χοροῦ καὶ στηριζομένην ἐπὶ τοῦ βραχίονος νέου τινός, οὗτινος τοὺς λόγους ἤκουε μετὰ προσοχῆς. Ἡ κ. **Verneuil** δὲν ἐκοιμήθη ποσῶς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ!

Τῇ ἐπαύριον τοῦ χοροῦ, ἡ κ. **Delrat** μετέβη εἰς τὴν φίλην της, ὅπως τῇ διηγηθῇ ὅσα ἔλαβον χώραν τὴν προτεραίαν μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ κ. **Albert Rosly.** Ἡ κ. **Trefort** ἤκουεν μετὰ ψυχρότητος τὴν εἴδησιν τοῦ γάμου τούτου, ἥτις ἐτάραξε καθ' ὑπερβολὴν τὴν ἀνάδοχον τῆς Μαγδαληνῆς. Ἦτο εὐχαριστημένη κατὰ βάθος καθόσον ἤθελεν ἔχει τὴν κόρην της ἐπὶ πλέον πλησίον της.

— Ποῦ εἶνε λοιπὸν ἡ Μαγδαληνή; ἠρώτησεν αἴφνης ἡ κ. **Delrat.**

— Ὑπῆγε νὰ συνοδεύσῃ τὴν ἀδελφὴν **Blanche** εἰς τὰς ἐπισκέψεις αὐτῆς πρὸς τοὺς πτωχοὺς τῆς ἐνορίας.

— Δὲν φοβῆσθε μήπως προσβληθῇ ἐξ ἀσθενείας τινός, συγκοινωνοῦσα μετὰ τῶν δυστυχῶν τούτων πλασμάτων;

— Ὄχι, δὲν ἔχω τοιοῦτον φόβον, καθότι ἡ ἀδελφὴ **Blanche,** ὁδηγεῖ τὴν κόρην μου πρὸς ὅσους δὲν πάσχουσι μεταδοτικὰς νόσους: ἤτοι, εἰς τὰς οἰκίας γερόντων, ἢ κορασίων, ἢ εἰς πάσχοντα παιδία· πιστεύω λοιπὸν ὅτι οὐδένα διατρέχει κίνδυνον.

— Τὴν ἑσπέραν εἰς τὸν χορὸν καὶ τὴν πρωΐαν εἰς τοὺς πτωχοὺς, τὴν μίαν ἡμέραν πρὸς τὴν πολυτέλειαν καὶ τὰς ἡ-

δονὰς τὴν ἐπαύριον πρὸ τῆς δυστυχίας, καὶ τῶν δακρύων. Τὸ ὡραῖον καὶ τὸ ἄχαρι μέρος τοῦ βίου, ὑπέλαβεν ἡ κ. Delrat· φρονιμώτατα, Μάρθα, προσέθηκεν, ἀποτεινόμενη πρὸς τὴν κ. Trefort, ἥτις ἤκουε μειδιῶσα. Ἀντισταθμίζετε οὕτως εἰς τὴν κόρην σας τὰς ζωηρὰς ἐντυπώσεις ἃς λαμβάνει ἐκ τῶν ἡδονῶν. Φεῦ, ἐνῶ ἡμεῖς τ' ἀδύνατα ὄντα ἐπιθυμοῦμεν νὰ λησμονῶμεν ὅτι ὑπάρχουσι καὶ δυστυχεῖς Καὶ ἐπὶ ταῖς λέξεσι ταύταις ἡ καλὴ κυρία ἀφῆκε βαθὺν στεναγμόν.

— Δὲν παρεσκεύασα τοῦτο ἐκ τῶν προτέρων, Φανῆ, ἀπεκρίθη ἡ κ. Trefort. Ἡ Μαγδαληνὴ ἐξέρχεται ἑκάστην τρίτην μετὰ τῆς ἀδελφῆς Blanche, καὶ συνέπεσεν ἀκριβῶς ἡ ἐπαύριον τῆς εἰσόδου της εἰς τὸν κόσμον, νὰ εἶνε τρίτη. Ὁμολογῶ τῷ ὄντι, ὅτι ἡ σύμπτωσις ἦτο εὐτυχεστάτη, ἀλλὰ δὲν παραδέχομαι ποσῶς τοὺς ἐπαίνους σας, οἵτινες εἶνε ὑπερβολικοί.

— Ἡ Μαγδαληνή μας, πιστεύω ὅτι χθὲς ἦτο ἡ ὡραιοτέρα, δὲν ἔχει οὕτως.

— Ὄχι, ἡ ὡραιοτέρα, ἀλλ' ἐκ τῶν μᾶλλον κομψῶν, ἀπεκρίθη ἁπλῶς ἡ μήτηρ τῆς Μαγδαληνῆς· εἰς ὑμᾶς ἐπειδὴ ἀγαπᾶτε εἰλικρινῶς τὴν κόρην μου, δύναμαι νὰ ὁμιλήσω ἐλευθέρως. Ἡ Μαγδαληνὴ εἶχε μεγάλην ἐπιτυχίαν χθὲς τὸ ἑσπέρας. Πλεῖστοι ἔκαμον εἰς τε τὸν πατέρα της καὶ ἐμὲ, φιλοφρονήσεις διὰ τὴν καλλονήν της, ἐχόρευσεν δὲ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ χοροῦ. Ἀλλ' ὅ,τι μ' εὐχαρίστησεν πλειότερον, ἦτο ὅτι ὑπῆρξεν ἀφελὴς καὶ φυσικὴ ἐν τῷ μέσῳ ὅλων ἐκείνων τῶν ξένων, ὅπως καὶ μεταξὺ ὑμῶν.

Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἡ Μαγδαληνὴ εἰσῆλθεν ἐν τῷ δωματίῳ ἐξέρυθρος καὶ ζωηρὰ ἐκ τοῦ δρόμου ὃν εἶχε κάμει. Ἦτο τόσον θελκτικὴ εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ἐνδεδυμένη ἁπλῆν ἐξ ἐρίου ἐσθῆτα καὶ φέρουσα ἐπὶ τῆς ξανθῆς κόμης της ὡραῖον Toque, ὅσον καὶ τὸ ἑσπέρας ἐν μέσῳ τῆς λάμψεως τῶν φώτων ἐνδεδυμένη τὸν χαριέστατον στολισμὸν τοῦ χοροῦ.

— Ποῖος καλὸς ἄνεμος Σᾶς φέρει, σεβαστή μοι; ἀνεφώνησεν ἀσπαζομένη τὴν κ. Delrat.

— Ἐπεθύμουν νὰ μάθω πῶς ὑπέφερες τοὺς τῆς ἑσπέρας τῆς χθὲς κόπους σου, ἀπεκρίθη ἡ ἀνάδοχός της. Ἀλλὰ δὲν ἔχω ἀνάγκην νὰ σ' ἐρωτήσω, καθότι, σὲ βλέπω πολὺ φαιδρὰν ὡς νὰ μὴ ἐχόρευσες ἅπαξ καθ' ὅλην τὴν νύκτα.

— Εἶμαι ἑτοίμη νὰ ἐπαναλάβω τὸν χορὸν, τόσον αἰσθάνομαι ἐμαυτὴν ἀναπαυμένην, ἀπεκρίθη ἡ νέα γελῶσα. Ἀφῆρεσε τὸ κάλυμμα της καὶ τὸ ἐπανωφόριόν της καὶ ἐπλησίασεν τὸ τῆς ἐργασίας της κάθισμα παρὰ τῇ κ. Delrat καὶ ἤρχισε νὰ κεντᾷ.

— Τόσον ταχέως εἰς τὴν ἐργασίαν κόρη μου, τῇ εἶπεν ἡ ἀνάδοχος, καὶ δυνάμεθα νὰ μάθωμεν εἰς τί θέλει χρησιμεύσῃ αὐτὸ τὸ ὡραῖον κέντημα;

— Εἶνε προωρισμένον δι' ἓν λαχεῖον ὅπερ αἱ φίλαι μου καὶ ἐγὼ, ὀργανίζομεν δι' ἓν λαχεῖον πτωχῆς τινὸς χήρας ἐμπνεούσης μέγα συμπαθείας αἴσθημα, καθότι ἔχει τρία ἀνήλικα τέκνα ἐξ ὧν τὸ πρῶτον εἶνε τυφλόν.

— Καὶ πρὸς πόσον τιμᾶται ἕκαστος ἀριθμός;

— Πρὸς 50 λεπτὰ μόνον, ἵνα καταστήσωμεν αὐτὸ προσιτὸν εἰς ὅλων τὰ θυλάκια.

— Σὲ παρακαλῶ νὰ μοὶ κρατήσῃς εἴκοσι ἀριθμοὺς, καὶ ἰδοὺ τὰς δέκα δραχμὰς εἶπεν ἡ κ. Delrat, προσφέρουσα ἓν χρυσοῦν νόμισμα εἰς τὴν Μαγδαληνήν· θέλω σοὶ ἀποστείλλει ἐπίσης μετὰ μεσημβρίαν ὀλίγα γλυκύσματα διὰ τὴν προστατευομένην σου καὶ θὰ προσπαθήσω νὰ σοὶ διαθέσω εἰσέτι ἀριθμὸν τινὰ γραμματίων.

— Ὦ! εὐχαριστῶ, ἀγαπητή μου, πόσον εἶσθε καλή! εἶπεν ἡ νέα περιχαρής!

Ὅτι ὁ κ. Tréfort ἔμαθεν ἀπὸ τὴν σύζυγόν του. ὅτι δὲν ὀφείλει νὰ σκέπτεται τοῦ λοιποῦ διὰ τὸν κ. Rosly, ἐφώνησεν τὸ φιλοσοφικὸν ἀπόφθεγμα Ἄλλαι μὲν βουλαὶ ἀνθρώπων, ἄλλα δὲ θεὸς κελεύει. Εἴχομεν δύο μνηστῆρας ὑπ' ὄψιν, ὁ εἷς νυμφεύεται καὶ ὁ ἕτερος ἀπήρεσιν εἰς τὴν Μαγδαληνήν· ἔχει καλῶς! λοιπὸν θὰ χαρῶμεν περισσότερον καιρὸν τὴν κόρην μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Τὴν ἀκόλουθον ἑβδομάδα. ἡ κ. Trèfort ἐνθυμηθεῖσα τὴν εἰς τὸν Raoul δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν μετέβη μετὰ τῆς Μαγδαληνῆς παρὰ τῇ μητρὶ τοῦ νέου ἰατροῦ. Αἱ δύο κυρίαι εὗρον τὴν κυρίαν Verneuil καθημένην ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ τοῦ υἱοῦ της καὶ τυλίσσουσαν ἐπιδέσμους ἐκ λινοῦ. Ἐπί τινος δὲ μικρᾶς τραπέζης κειμένης πρὸ αὐτῆς ἠπλοῦτο μέγα φύλον λευκοῦ χάρτου κεκαλυμμένου ὑπὸ μοτοῦ.

Βλέπουσα ἀφικομένας τὰς ἐπισκεπτρίας ἡ οἰκοδέσποινα ἄφησε τὴν ἐργασίαν της· ἀλλ' ἡ κ. Tréfort τὴν παρεκάλεσε μετὰ πολλῆς χάριτος νὰ μὴ ταραχθῇ ἕνεκεν αὐτῶν, ὥστε συγκατενεύσε νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἐργασίαν της.

Ἡ Μαγδαληνὴ ἀφοῦ ηὐχαρίστησε τὴν κ. Verneuil διὰ τὸ εὐγενὲς αὐτῆς δῶρον, τῇ ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ τὴν βοηθήσῃ εἰς τὸ ἔργον της. Θέλετε μοὶ παρέξει οὕτω τὴν εὐκαιρίαν νὰ κάμω μικρὰν ἀγαθοεργίαν, προσέθηκεν ἡ νεᾶνις, βλέπουσα ὅτι ἡ κ. Vernuuil μετὰ δυσκολίας ἐδέχετο τὴν προσφοράν της διότι εἶμαι βεβαία ὅτι οἱ ἐπίδεσμοι οὗτοι καὶ ὁ μοτὸς θέλουσι χρησιμεύσει πρὸς ἐπίδεσιν πληγῆς δυστυχοῦς τινὸς ἐγκαταλελειμένου.

Η μήτηρ του Raoul ἐδίστασε ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὴν πλαγίαν ταύτην ἐρώτησιν. Δηλοῦσα εἰς τὴν Μαγδαληνὴν τὴν χρῆσιν τῆς ἐργασίας ταύτης, ἤθελεν ἀναγκασθῇ νὰ ὁμιλήσῃ διὰ τὸν υἱόν της, ὅπερ ἀληθῶς τῇ ἐκόστιζεν. Ὁ νεος ἰατρὸς, ἠγάπα τοσοῦτον περιπαθῶς τὴν κόρην τῆς κ. Trefort, ὥστε ἡ καρδία τῆς μητρός του ἀπεδειλία πρὸ τῆς ἰδέας τοῦ νὰ προφέρῃ τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ της ἐνώπιον ἐκείνης ἥτις ἀναμφιβόλως δὲν ἠσθάνετο δι' αὐτὸν εἰμὴ αἴσθημα περιπαθοῦς ἐνδιαφέροντος προκαλούμενον ἐκ τῆς λυπηρᾶς αὐτοῦ θέσεως.

Μήπως ὁ κ. Verneuil ἐπισκέπτεται κατ' αὐτὰς πληγωμένον τινά; ἠρώτησεν ἡ κ. Irèfort κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμήν.

—Ὄχι, Κυρία, ἠναγκάσθη ν' ἀπαντήσῃ ἡ χήρα. Ἀλλ' ὁ μοτὸς οὗτος φέρει ὁλόκληρον ἱστορίαν.

— Διηγηθῆτε ταύτην, ἀγαπητή μοι κυρία, παρεκάλεσεν ἡ Μαγδαληνή, καὶ λέγουσα τοῦτο, ἤρχισε νὰ ἐργάζεται ζωηρῶς.

Ἡ κ. Verneui', ἐνέδωκε προθύμως εἰς τὴν ἀπαίτησίν της.

— Εἶνε ὀλίγος καιρὸς ἤδη, εἶπεν, ἀφ' ὅτου ὁ υἱός μου εἰσήρχετο εἰς μεμακρυσμένην τινὰ συνοικίαν πρὸς ἐπίσκεψιν πτωχῆς γυναικὸς πασχούσης νόσημα ἀνίατον. Ἡ ἀσθενὴς κατῴκει μέρος τοῦ τετάρτου πατώματος οἰκίας πενιχρᾶς, κατοικουμένης ὑπὸ ἐργατῶν. Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐπισκέψεως, ὁ Raoul ἠτοιμάζετο νὰ κατέλθῃ, ὅτε ἤκουσε στεναγμοὺς ἐξερχομένους κατέναντι τοῦ δωματίου, ὅπερ ἀφῆκεν. Ἡ πρώτη αὐτοῦ σκέψις ἦτον ὅτι δυστύχημά τι συνέβαινεν εἰς τὸν ἐνοικιαστὴν τοῦ δωματίου ἐκείνου, ἀλλ' ἵνα βεβαιωθῇ κάλλιον ἐπανῆλθεν εἰς τὴν κατοικίαν τῆς νέας γυναικός.

Δύνασθε νὰ μοὶ εἴπητε, κ. Mercier ἠρώτησε ταύτην, τίς κατοικεῖ εἰς τὸ ἀπέναντι ἡμῶν δωμάτιον;

— Γέρων τις ναύτης, τῷ ἀπεκρίθη, κεκαλυμμένος ὑπὸ πληγῶν, ὅστις δὲν ἐπιτρέπει εἰς οὐδένα νὰ πλησιάσῃ αὐτὸν φοβούμενος μήπως κλαπῇ. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ὑποφέρει πολύ, διότι ἀκούω αὐτὸν γογγίζοντα καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν.

— Ἐπ' ἀκριβῶς οἱ γογγυσμοί του προυκάλεσαν τὴν ἐρώτησίν μου. ἀπεκρίθη ὁ υἱός μου. Ἀπεχαιρέτησε τὸν κ. Mareier, ἀλλὰ δὲν ἐγκατέλιπε τὴν οἰκίαν, καθότι διηυθύνθη πρὸς τὸ δωμάτιον τοῦ μισανθρώπου ἐκείνου καὶ ἔκρουσε τὴν θύραν, πλὴν οὐδεὶς ἀπεκρίθη. Ἔκρουσε ἐκήνου, ἀλλ' ἡ αὐτὴ σιωπή. Ὅτε προσεπάθησε ν' ἀνοίξῃ τὴν θύραν πλὴν αὕτη ἦτο κλειδομένη· ἀντὶ ὅμως ν' ἀποθαρυνθῇ ἐπανέλαβεν ἐπὶ τοσοῦτον τὰς προσπαθείας του ὥστε ἤκουσεν ἐπὶ τέλους βήματα συρόμενα καὶ πλησιάζοντα πρὸς αὐτόν.

—Τίς κτυπᾷ; ἠρώτησε φωνὴ παρεργισμένη.

—Ἀνοίξατε καθ' ὅτι ἔχω ἀνάγκην νὰ σᾶς ὁμιλήσω. Ὁ τόνος δι' οὗ ἐπρόφερε τὰς λέξεις ταύτας ἐπέφερεν ἀναμφιβόλως ἐντύπωσίν τινα ἐπὶ τοῦ σκυθρωποῦ πνεύματος τοῦ ναύτου, καθότι ἠσθάνθη τὸν ἦχον τοῦ κλείθρου καὶ ἡ θύρα ἡμιανοιχθεῖσα ἀφῆκε νὰ ἐξέλθῃ κεφαλὴ ἔχουσα χαρακτῆρας τραχεῖς, ὄψιν ἀγρίαν καὶ φέρουσα κάλυμμα ἐκ βάμβακος μέλανος ἢ λευκοῦ.—Τὶ δαίμονα μὲ θέλετε; Δὲν δύναμαι ἐπὶ μίαν στιγμὴν νὰ μείνω ἥσυχος. Ὁμιλήσατε ταχέως.—Δὲν δύναμαι νὰ σοὶ ἐξηγηθῶ εἰς τὸ κατώφλιον ἄφες με νὰ εἰσέλθω, ἵνα σοὶ εἴπω περὶ τίνος πρόκειται.

— Δὲν σᾶς γνωρίζω, καὶ ἐπομένως οὐδὲν ἔχετε νὰ μοὶ εἴπητε, Ἀκολουθήσατε τὸν δρόμον σας.

— Εἶνε ἀληθὲς ὅτι μὲ βλέπετε πρώτην φορὰν, ἀλλ' ἔρχομαι ἐκ μέρους φίλου τινος.

— Ψεύδεσθε, διότι οὐδένα ἔχω φίλον.

— Σᾶς φέρω μικρὸν βοήθημα, ἀλλ' ἀφ' οὗ τὸ ἀποκρούετε, ἀναχωρῶ, εἶπεν ὁ Raoul ἀπομακρυνόμενος δῆθεν.

— Μὴ εἶσθε τόσον βιαστικὸς, φίλε, εἶπε τότε ὁ δυστυχὴς γέρων, καταστὰς αἰφνηδίως κοινωνικώτερος· ἀφ' οὗ μοὶ φέρετε χρήματα, εἰσέλθετε ταχέως· καθότι δύνανται νὰ μᾶς ἀκούσωσι.

— Ἤδη σοὶ τὸ εἶπον, ἀπεκρίθη, ὁ Raoul καὶ εἰσῆλθεν. Ἡ θέα, ἣν παρουσίαζε τὸ ἄθλιον ἐκεῖνο δωμάτιον ἦτο ἀπερίγραπτος, αἱ ὕελοι τῶν παραθύρων κεκαλυμμέναι ὑπὸ κονιορτοῦ καὶ ἀραχνῶν, δὲν ἐπέτρεπε νὰ εἰσέλθῃ ἡ ἀμυδρὰ ἀκτὶς ἡλιακοῦ φωτός. Ἐν τινι γωνίᾳ ἔκειτο μικρὰ κλίνη ἐκ ξύλου ἐφ' ἧς ἐξηπλοῦτο λεπτὸν στρῶμα κεκαλυμμένον ὑπὸ μαλλίνου ράκους· ἐν τινι ἄλλῃ εὑρίσκετο τράπεζα πεπαλαιωμένη, ἐν ξύλινον κάθισμα καὶ τινες καπνοσύριγγες ἐπὶ τοῦ τοίχου συνεπλήρουν τὴν διακόσμησιν τῆς κατοικίας του.

— Ἰδοὺ ἐν πρώτοις τὰς συνδρομὰς, ἃς σοὶ ὑπεσχέθην, τῷ εἶπεν ὁ Raoul, προσφέρων αὐτῷ ὀλίγα χρήματα, βλέπετε ὅτι ἀντὶ νὰ σᾶς κακοποιήσω, ἐπιθυμῶ, νὰ σᾶς προσφέρω ὑπηρεσίαν, εἶμαι λοιπὸν φίλος σας.

— Εἶνε ἀληθὲς ἐγρύλισεν ὁ γέρων, μετρῶν τὰ νομίσματα ἅπερ τῷ προσέφερεν.

— Λοιπὸν ἔσπευσε νὰ τῷ εἴπῃ ὁ υἱός μου ἐπωφελούμενος ἐκ τῆς συγκαταθέσεως ταύτης, ἀφήσατέ με νὰ ἐξετάσω τὰς πληγάς σου, ἵνα προσπαθήσω νὰ σᾶς ἀνακουφίσω ἐκ τῶν πόνων ἐξ ὧν κατατρίχεσθε, εἶμαι ἰατρός.

— Ἔξελθε, ἄθλιε, ἐφώναξεν ὁ γέρων ναύτης, ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τῶν λόγων τούτων. Ἀποστρέφομαι τοὺς ἰατρούς, καὶ δὲν ἐπιτρέπω νὰ μὲ ἐγγίξῃς, ἔξελθε σοὶ λέγω, καὶ διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς ἔσφιγγε τὰ χρήματα, διὰ δὲ τῆς ἄλλης ὤθει τὸν Raoul πρὸς τὴν θύραν. Βλέπων ὁ υἱός μου, ὅτι πᾶσα ἀντίστασις ἤθελεν εἰσθαι ἀνωφελὴς ἀπεμακρύνθη μετὰ λύπης, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης παρουσιάζετο τακτικῶς εἰς τὸν γέροντα τὸν λύκον τῆς θαλάσσης. Προῖαν τινὰ ἐν τέλει, ἐλκυσθεὶς ἐκ τῆς ἐπιμονῆς του τῷ ἐπέτρεψεν νὰ τὸν ἐξετάσῃ καὶ ἤδη εἶναι στενότατοι φίλοι.

Πόσον ὁ κ. Verneuil εἶνε καλός! εἶπε τότε ἡ Μαγδαλινὴ καὶ ὑμεῖς ἐπίσης, κυρία, ἐργαζομένη διὰ τὸν δυστυχῆ Μιχαήλ.

Ὁ κ. Raoul ἀξίζει πολὺ ἐκπληρῶν τὴν ἀγαθοεργίαν ταύτην, παρετήρησεν ἡ κ. Tréfort, διότι οὐδὲν προξενεῖ πλειοτέραν ἀποστροφὴν ἢ τὸ ἀλλάσσειν πληγάς, προπάντων τοιούτου ἀνθρώπου οἷος ὁ ἄθλιος Michel —Ἡ κ. Verneuil δὲν ἀπεκρίθη, μετά τινας δὲ στιγμάς, ἡ κυρία καὶ ἡ δεσποινὶς Tréfort ἐγκατέλειψαν τὴν οἰκίαν τοῦ ἰατροῦ Verneuil. Ἡ Μαγδαληνὴ ἔμελλε νὰ τηρήσῃ ἀνάμνησιν ἀνεξάλειπτον τῆς ἐπισκέψεως ταύτης,

Τὴν ἑσπέραν ὅτε ὁ Raoul ἐπανῆλθεν, ἠρώτησε τὴν μητέρα του, κατὰ τὴν συνήθειάν του, ἐὰν ἐδέχθη ἐπίσκεψίν τινα.

— Μάλιστα, υἱέ μου, τῷ εἶπεν ἡ κ. Verneuil ἡ κ. Tréfort καὶ ἡ κόρη της διῆλθον μ. μ. δύο ὥρας μετ' ἐμοῦ. Ὁ Raoul οὐδὲν ἀπήντησεν, ἀλλ' ἐξεταζῶν μηχανικῶς τὸν εἰσέτι ἐπὶ τῆς Τραπέζης εὑρισκόμενον μοτόν, εἶδεν ἔν τινι ἄκρᾳ τοῦ χάρτου ὅτι ὑφοῦτο μικρὸς σωρὸς μεμονωμένος. Ἔλαβε τοῦτον ἀμέσως καὶ ἐφύλαξεν ἰδιαιτέρως, ὅτε ἦτο μόνος, ἔλαβε μετὰ προ-

σοχῆς τὸν μικρὸν ἐκ μοτοῦ σωρόν, ἔθηκεν αὐτὸν ἐντὸς χάρτου ἐκ μετάξης καὶ ἔκλεισεν τὸ ὅλον ἐν τῷ χαρτοφυλακίῳ του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Ἐξ μῆνες εἶχον παρέλθη ἀπὸ τοῦ πρώτου χοροῦ τῆς Μαγδαληνῆς καὶ τῆς ἐπισκέψεως αὐτῆς εἰς τὴν μητέρα τοῦ **Raoul**. Οἱ ἓξ οὗτοι μῆνες οὐδεμίαν ἐπέφερον μεταβολὴν ἐπὶ τῶν προσώπων μας. Ἡ Μαγδαληνὴ ἐξηκολούθησε νὰ συχνάζῃ εἰς τὸν κόσμον, νὰ ἐπισκέπτεται τοὺς πτωχοὺς μετὰ τῆς ἀδελφῆς **Blanche** καὶ ἀπέκρουεν ἄνευ οἴκτου ὅλους τοὺς εἰς αὐτὴν προταθέντας μνηστῆρας. Οἱ γονεῖς της εὐτυχεῖς βλέποντες αὐτὴν μὴ σπεύδουσαν νὰ τοὺς ἐγκαταλείψῃ, ἀφῆκαν αὐτὴν ἐλευθέραν νὰ πράξῃ κατὰ βούλησιν. Ἐσκέπτοντο εὐλόγως ὅτι πλησίον αὐτῶν ἤθελεν εἶσθαι ἡσυχοτέρα, περικυκλουμένη ὑπὸ τῆς ἀγρύπνου στοργῆς των, ἥτις προσεπάθη νὰ ἀπομακρύνῃ ἀπ' αὐτῆς πάσας τοῦ βίου τὰς ἀκάνθας.

Ἀλλ' ἡ ἐπιμονὴ τῆς Μαγδαληνῆς δὲν πηγάζει ἐκ τούτου. Ὁσάκις ὁ πατήρ της τῇ ἀναφέρῃ περί τινος συνοικεσίου, αὕτη βλέπει ἐμφανιζόμενον πρὸ αὐτῆς τὸν νέον ἰατρὸν **Raoul Vernacil**, ἀλλάσσοντα τὰς πληγὰς τοῦ γέροντος ναύτου, καὶ ἐρωτᾷ ἑαυτὴν ἐὰν ὁ σύζυγος ὃν τῇ προτείνουσιν ἤθελεν εἶσθαι ἱκανὸς νὰ δείξῃ τόσον ἡρωϊσμὸν καὶ ἀφιλοκέρδειαν ἐν προσομοίᾳ περιστάσει· τῇ ἐπέρχεται ἡ ἰδέα νὰ δώσῃ τὸ πρόβλημα τοῦτο πρὸς λύσιν εἰς τοὺς γονεῖς της· ἀλλ' ἡ συστολὴ τὴν ἐμποδίζει νὰ προβῇ εἰς τὸ ἐξαίρετον τοῦτο διάβημα καὶ μετά τινας ἡμέρας ἀπαντᾷ ἓν ἁπλοῦν (ὄχι) εἰς τὸν πατέρα της, ὅστις μεταβιβάζει τοῦτο εἰς τὸν αἰτοῦντα αὐτήν.

(ἀκολουθεῖ)

ΠΟΙΗΣΙΣ

ΑΝ ΑΓΑΠΩ;

Ἂν ἀγαπῶ; μὴ μ' ἐρωτᾷ· ὅποιος ζητεῖ νὰ μάθῃ
Ἂν κλειῶ ἀγάπης αἴσθημα εἰς τῆς καρδιᾶς τὰ βάθη,
Ἂν ἔχω φλόγα πυρκαϊᾶς ἀγάπης ἀναμμένη
Νὰ τὸ ἀκούσῃ ἀπὸ μὲ ποτὲ μὴ περιμένῃ·
Ὅταν αἰσθάνετ' ἡ καρδιά, δὲν ὁμιλεῖ τὸ στόμα·
Καὶ ὅμως δὲν περίμενα ν' μ' ἐρωτᾷς ἀκόμα.

—

Ῥώτησε τ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ τὸν ἥλιο τὸ φεγγάρι
Ἂν τῆς ἀγάπης ἡ πνοὴ τοὺς δίδει φῶς καὶ χάρι.
Γῆ, οὐρανὸ καὶ θάλασσα ῥώτησε νὰ σοῦ ποῦνε
Μὲ τῆς ἀγάπης τὸ φιλὶ ἂν 'βρίσκωνται καὶ ζοῦνε.
Μὴ μ' ἐρωτᾷς... Εἶν' ἡ ζωὴ δίχως ἀγάπη ψέμμα
Δίχως ἀγάπης αἴσθημα νεκρὴ σκιὰ τὸ βλέμμα.

—

Εἶν' ἡ ἀγάπη λησμονιὰ τοῦ μαύρου τούτου κόσμου
Δίχως αὐτὴ εἶνε νεκρὰ τὰ πάντα κι' ὁ θεός μου.
Τὸ πρῶτο ἀναγάλλιασμα εἶναι στ' ἀγνά μας στήθια
Ἡ πρώτη ποῦ προσφέρουνε τὰ χείλη μας ἀλήθεια.
Τοῦ Πλάστου τὸ γλυκύτερο χαμόγελο στὰ χείλη,
Ἡ ἀνθοστόλιστη θωριὰ τοῦ Μαΐ καὶ τ' Ἀπρίλη.

—

Δίχως ἀγάπη κ' ἡ ἐλπὶς εἶναι παραφροσύνη
Σὰν ὄνειρο ποῦ φτερωτὸ παρέρχεται καὶ σβύνει.
Τὸ πᾶν ἀγάπης αἴσθημα τὸ βλέπεις συνεκώνει,
Κι' αὐτὸ πιστεύω νὰ σ' ἀρκῇ πιστεύω νὰ σὲ σώνει.
Ἂν ἀγαπῶ;... ἡ ἀγάπη μου ἔχει κρυφὴ τὴ γλῶσσα
Τὸ βλέπεις δὲ σὲ ὁμιλῶ καὶ ὅμως λέγω τόσα.
Νοέμβριος 1884 Ἀθῆναι.

Γ. Μ. ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ.

—

ΑΠΟΜΑΧΩ ΠΟΙΗΤΗ Κ. ΑΝΔΡΕΑ Π.

Εἰς ποίησιν τόσον ὀργῶντα θυμὸν
Ἀστόργως εἰς ἔργον πεζὸν ὑποθεῖς
Ἀντὶ γαμψοσχήμων τινῶν ἀριθμῶν
Ἂν καί ποτε στίχους λαλῶν ἀπηχῇς,
Τὴν λύραν ὡς σκεῦος κακὸν ἀπωθεῖς.

—

Ἀπόμαχος μόνον ὁ ζῶν μ' ἀναμνήσεις
Ἀγῶνας συμφύρει καὶ ἄθλους λαλῶν
Πλὴν ὅμως πολλάκις κ' αὐτοῦ συγκινήσεις
Ἐκκαίον τὰ στήθη ὁπόταν θολὸν
Τὸ βλέμμ' ἀντικρύζει εἰς ὅπλον καλόν.
Ἀθῆναι Νοέμβριος 1884.

ΑΙΜΙΛΙΟΣ.

ΕΙΣ ΠΑΝΣΕΝ.

Ὅλα τὰ λούλουδα τῆς γῆς ἔχουνε χάρι, ὅλα·
Τὸ ῥόδο τἀπριλιάτικο, ὁ μενεξὲς, ἡ βιόλα
Ἡ πασχαλιά, τὸ γιασεμὶ, τἀγιόκλημα, τὸ γιοῦλι
Τὸ λούλουδο τοῦ ἔρωτος, τὸ κρῖνο τὸ ζουμποῦλι
Μὰ ἕνα ἄλλο λούλουδο ἔχει περίσσια κάλλη
Ἔχει ὁ πλουμιστὸς παντὲς γιὰ μένα χάρι ἄλλη.

. . . . . .

Γιατί; τὸ ξέρει τὸ γιατί ἕνα γαλάζιο ἀστέρι
Τὸ ξέρει ἕνα παχουλὸ, μικρὸ, κρινάτο χέρι....
1882!

Γ. ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ.

—

ΤΗ ΕΡΙΤΙΜΩ ΔΕΣΠΟΙΝΙΔΙ ΑΓΝΗ ΣΜΙΘ.

Ἐὰν τ' ὡραῖον σύμβολον τοῦ χάρτου σου ἐκεῖνο
δὲν δύναμαι ὁ ἀτυχὴς καλῶς νὰ διακρίνω.
Φωνὴ ἐν τούτοις ἄρρητος μοὶ λέγει ὅτι εἶναι
τῆς Σπάρτης δάφναι ἔνδοξοι καὶ τῶν Δελφῶν μυρσίναι.

—

Τί ἄλλο ὡραιότερον, καὶ τί ἁρμόζον τόσον
νὰ ἔχῃ μῦρον τ' οὐρανοῦ, καὶ τῆς Ἑλλάδος δρόσον,
Ὡς σύμβολόν σου προσφιλὲς ἡδύνατο νὰ ἦναι
εἰμὴ, κλεινὴ Ἀλβιονὶς, αἱ δάφναι κ' αἱ Μυρσίναι;

—

Συγγνώμην· μόνον ἡ Ἑλλὰς αὐτὰς ὡς σύμβολάς σου
νὰ σοὶ προσφέρ' ἡδύνατο ἀγνὰ ὡς τ' ὄνομά Σου,
Καὶ διὰ τῆς ἰδίας σου χειρὸς αὐτὰς νὰ δρέψῃ,
κ' εὐγνωμονοῦσα ἀκραιφνῶς τὰ ἔργα σου νὰ στέψῃ.
Ἐν Πειραιεῖ Νοέμβριος 1884.

Ἡ φιλέλλην περιηγήτρια καὶ διαπρεπὴς συγγραφεὺς (Περὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος) Δεσποινὶς Ἀγνὴ Σμὶθ ἑκάστοτε τιμῶσα τὴν διεύθυνσιν τοῦ «Ἀπόλλωνος» διὰ φιλοφρονεστάτων ἐπιστολῶν αὐτῆς φέρει ὡς σύμβολον ἐπὶ τοῦ ἐπιστολικοῦ χάρτου κλάδους δάφνης καὶ μυρσίνης καὶ ἐπ' αὐτῶν, ἑλληνιστὶ τὴν φράσιν «ὅσα ἁγνά».